

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Násilná trestná činnost
Diplomová práce
Johana Sofia Elashag

Plzeň

2020

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta právnická

Násilná trestná činnost

Diplomová práce

Johana Sofia Elashg

Zadávací katedra: Katedra trestního práva

Studijní program: M6805 Právo a právní věda

Studijní obor: Právo

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jan Chmelík, Ph.D.

Katedra trestního práva

Prohlášení

Tímto prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Násilná trestná činnost* zpracovala samostatně s použitím zdrojů uvedených v seznamu literatury.

V Plzni, 31. března 2020

.....

Johana Sofia Elashg

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své diplomové práce, panu doc. JUDr. Janu Chmelíkovi, Ph.D., za cenné rady, trpělivost a ochotu při konzultacích.

Obsah

<i>Úvod</i>	8
1 Obecná charakteristika násilné trestné činnosti z pohledu trestního práva	10
1.1 Obecná charakteristika trestného činu z pohledu trestního práva.....	12
2 Obecná charakteristika násilné trestné činnosti z pohledu kriminalistiky	15
2.1 Trestný čin z pohledu kriminalistiky.....	17
2.2 Trestné činy proti životu z pohledu kriminalistiky	19
2.3 Kategorizace typických forem a způsobů páchaní trestných činů proti životu	20
2.3.1 Dle formy zavinění.....	20
2.3.2 Dle existence přípravného jednání	20
2.3.3 Zda byl čin spáchán se zbraní nebo beze zbraně	22
2.3.4 Dle mechanismu usmrcení	23
2.4 Typické způsoby utajování trestných činů proti životu.....	23
2.5 Typické osobnosti pachatelů trestných činů proti životu	24
2.6 Typické motivy trestných činů proti životu	25
3 Rozbor jednotlivých trestných činů proti životu	27
3.1 Trestný čin vraždy.....	27
3.1.1 K pojmům rozmysl a předchozí uvážení.....	28
3.1.2 K pojmu zvlášť surový a trýznivý způsob	31
3.2 Zabití	32
3.2.1 K pojmu omluvitelné hnutí mysli	33
3.2.2 Exkurs: Eutanázie	34
3.2.2.1 Význam eutanázie v trestním právu.....	35
3.2.3 Dělení eutanázie.....	35
3.2.3.1 Aktivní a pasivní eutanázie	35
3.2.3.2 Přímá a nepřímá eutanázie	36
3.2.3.3 Dobrovolná a nedobrovolná eutanázie.....	36
3.2.4 Paliativní medicína.....	36
3.2.5 Hodnocení - argumenty zastánců a odpůrců eutanázie	37
3.3 Vražda novorozeného dítěte matkou	39
3.3.1 K pojmu novorozené dítě a počátek porodu	39
3.4 Usmrcení z nedbalosti	42

3.5 Účast na sebevraždě	43
3.5.1 K pojmu pohnutí jiného k sebevraždě a pomoc jinému k sebevraždě	45
4 Otázka zavinění	47
4.1 Úmysl přímý (dolus directus)	47
4.2 Úmysl nepřímý/eventuální (dolus eventualis)	48
4.2.1 Pojem srozumění	49
4.3 Nedbalost vědomá (culpa luxuria)	50
4.4 Nedbalost nevědomá (culpa negligentia)	51
4.4.1 Požadavek zachování potřebné míry opatrnosti	52
4.5 Hrubá nedbalost (culpa lata)	53
5 Přítěžující a polehčující okolnosti u jednotlivých forem usmrcení	54
5.1 Obecná charakteristika přítěžujících okolností	54
5.2 Obecná charakteristika polehčujících okolností	54
5.3 K okolnostem zvlášť přítěžujícím	55
5.4 Přítěžující a polehčující okolnosti u trestných činů proti životu	56
6 Trestání jednotlivých výše uvedených násilných trestných činů	57
6.1 K pojmu a účelu trestní sankce	57
6.2 Zásady ukládání trestů	58
6.3 Trestání trestných činů proti životu	59
6.3.1 Trestání trestného činu vraždy	59
6.3.2 Trestání trestného činu zabití	59
6.3.3 Trestný čin vražda novorozeného dítěte matkou	60
6.3.4 Trestný čin usmrcení z nedbalosti	60
6.3.5 Trestný čin účasti na sebevraždě	60
6.3.6 Závěr	60
7 Komparace trestných činů vraždy, zabití a usmrcení z nedbalosti v české a slovenské právní úpravě	62
7.1 Komparace trestného činu vraždy v české právní úpravě s trestným činem vraždy dle slovenské úpravy	62
7.2 Komparace trestného činu zabití v české právní úpravě s trestným činem zabití dle slovenské úpravy	63

7.3 Komparace trestného činu usmrcení z nedbalosti v české právní úpravě s trestným činem usmrcení dle slovenské úpravy	65
7.4 Komparace trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou v české právní úpravě a trestného činu novonarodeného dieťaťa dle slovenské právní úpravy	66
7.5 Komparace trestného činu účasti na sebevraždě v české právní úpravě a trestného činu účasti na samovraždě dle slovenské právní úpravy	67
Závěr	68
Seznam literatury	69
Summary.....	72

Úvod

Téma násilná trestná činnosti jsem si jako předmět své diplomové práce vybrala z několika důvodů. Prvně mám za to, že dané téma je aktuální a zároveň jistým způsobem nadčasové. Již jedna z prvních zmínek o člověku na Zemi hovoří o vraždě, kdy Kain zabil svého bratra Ábela poté, co Hospodin nepřijal Kainovu oběť, ale Ábelovu ano. Dalším důvodem je skutečnost, že shledávám dané téma velmi zajímavým a ráda bych se otázkou násilné trestné činnosti zabývala i po dokončení studií.

Cílem mé práce je přiblížit otázku násilné trestné činnosti, jakož i problematiku trestných činů proti životu, kdy práce zároveň poukazuje na potřebu legislativních změn týkajících se především problematiky eutanázie, jež je v České republice stále kvalifikována jako trestný čin.

V prvních dvou kapitolách se budu zabývat obecnou charakteristikou násilné trestné činnosti, konkrétně z pohledu trestního práva a kriminalistiky. Bude rozebrán pojem trestného činu z pohledu kriminalistiky, pojem trestných činů proti životu a zdraví z pohledu kriminalistiky, a nebude chybět ani kategorizace typických forem a způsobů páčení trestných činů proti životu.

Dále se z praktických důvodů bude práce zaměřovat na otázku trestných činů proti životu, jelikož důkladné popsání a vysvětlení násilné trestné činnosti by nepochybně vyžadovalo daleko rozsáhlejší práci.

Ve třetí kapitole se tedy práce bude zabývat jednotlivými trestnými činy proti životu a zároveň několika pojmy úzce souvisejícími s danými trestnými činy. Součástí třetí kapitoly bude také exkurz na téma eutanázie, jelikož se domnívám, že dané téma je velmi blízké tématu trestného činu účasti na sebevraždě.

Čtvrtá kapitola se zabývá otázkou zavinění, kdy jsou zde rozebrány formy zavinění, dále pojem srozumění a požadavek zachování potřebné míry opatrnosti, za účelem osvojení si místa a funkce zavinění v souvislosti s trestnými činy proti životu.

Pátá kapitola se pak věnuje trestání jednotlivých trestných činů proti životu, kde nechybí zdůraznění nejdůležitějších zásad ukládání trestních sankcí ani vysvětlení účelu a pojmu trestní sankce.

Další kapitola je věnována přitěžujícím a polehčujícím okolnostem, které jistě hrají důležitou roli nejen při posuzování trestných činů proti životu.

Poslední, sedmá kapitola, se zabývá komparací české právní úpravy trestných činů proti životu se slovenskou právní úpravou, kdy je vycházeno jak z právních předpisů, tak z komentářové literatury či judikatury soudů. Ač bychom se mohli domnívat, že česká a slovenská právní úprava je prakticky stejná, v kapitole sedm se dozvíme, že je zde mnoho zajímavých rozdílů, jež stojí za zmínku.

Při zpracování své diplomové práce jsem užila metodu deskriptivní, analytickou a rovněž i metodu komparativní.

Práce vychází z právní úpravy platné a účinné k 31. březnu 2020.

1 Obecná charakteristika násilné trestné činnosti z pohledu trestního práva

České trestní právo je součástí českého právního řádu. Od ledna roku 2010 je účinný zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“ nebo „t.z.“), který nahradil zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále takto jen „trestní zákon“). Teorie rozeznává trestní právo hmotné (materiální), které stanoví, jaké jednání je jednáním trestným, jaký trest a jaké ochranné opatření lze za jeho spáchání uložit. Důležitou úlohou trestního práva hmotného je také stanovení základů trestní odpovědnosti a vymezení jednotlivých skutkových podstat trestných činů ve zvláštní části trestního zákoníku. Trestní právo procesní (formální) je, stejně jako trestní právo hmotné, součástí práva veřejného a upravuje postup orgánů činných v trestním řízení. Jeho předmětem je úprava postupu orgánů činných v trestním řízení a jiných osob zúčastněných na trestním řízení při zjišťování trestných činů, při rozhodování o nich, při výkonu těchto rozhodnutí, jakož i úprava jejich práv a povinností, a v neposlední řadě i objasnění příčin trestné činnosti.¹

Je zřejmé, že násilným trestným činům je třeba vždy věnovat náležitou pozornost. Nejvyšší možná pozornost je zapotřebí ve chvíli, kdy jsou násilným trestným činem zasaženy základní lidské hodnoty, tedy život a zdraví. Právo na život je základním právem vyplývajícím nejen z článku 6 Listiny základních práv a svobod², ale také z čl. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod³, čl. 6 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech,⁴ čl. 6 Úmluvy

---

¹ NOVOTNÝ, O. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7. s. 33

² Ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky (dále jen „Listina základních práv a svobod“ nebo „Listina“)

³ Součástí právního řádu ČR na základě sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 209/1992 Sb. o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících

⁴ Součástí právního řádu ČR na základě vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 120/1976 Sb. o Mezinárodním paktu o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech

o právech dítěte⁵ atd., a náleží každému bez rozdílu.⁶ Článek 6 Listiny základních práv a svobod si na tomto místě dovolím citovat: „Každý má právo na život. Lidský život je hoden ochrany již před narozením. Nikdo nesmí být zbaven života. Trest smrti se nepřipouští. Porušením práv podle tohoto článku není, jestliže byl někdo zbaven života v souvislosti s jednáním, které podle zákona není trestné.“

Přesto, že následkem násilného trestného činu nemusí být vždy pouze smrt člověka, je každý násilný trestný čin potřeba pečlivě zkoumat, tedy poznat nejen jeho následky, ale také příčiny, osobu pachatele (popř. osoby pachatelů) a okolnosti, za nichž byl předmětný trestný čin spáchán. Důsledným studiem shora uvedených souvislostí lze dospět k takové míře poznání, na základě které bude možné zajistit, aby k páchání násilné trestné činnosti docházelo v co možná nejnižší míře.⁷

Tabulka č. 1: Statistika spáchaných vybraných násilných trestných činů v roce 2009.

Rok 2009	Zjištěno	Objasněno
Vraždy loupežné	23	18
Vraždy sexuální	2	2
Vraždy motiv. osob. vztahy	87	83
Vraždy na objednávku	4	3
Vraždy novorozence matkou	1	0
Vraždy ostatní	64	57
Vraždy celkem:	181	163

Celkem bylo za rok 2009 spácháno násilných trestných činů 16 887 z nichž bylo objasněno 12 422.⁸

⁵ Součástí právního řádu ČR na základě sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb. o sjednání Úmluvy o právech dítěte

⁶ JÍLOVEC, M., *Násilná kriminalita*. Trestněprávní revue 5/2016, s. 122

⁷ JÍLOVEC, M., *Násilná kriminalita*. Trestněprávní revue 5/2016, s. 122

⁸ <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2009.aspx>

Tabulka č. 2: Statistika spáchaných vybraných násilných trestných činů v roce 2018.

Rok 2018	Zjištěno	Objasněno
Vraždy loupežné	6	4
Vraždy sexuální	1	1
Vraždy motiv. osob. vztahy	65	62
Vraždy na objednávku	0	0
Vraždy novorozence matkou	0	0
Vraždy ostatní	44	37
Vraždy celkem:	116	104

Celkem bylo za rok 2018 spáchano násilných trestných činů 13 553 z nichž bylo objasněno 9 506.⁹

Z výše uvedených statistik je zřejmé, že objasněnost násilných trestných činů klesá, kdy v roce 2009 bylo objasněno 73, 6 % násilných trestných činů, zatímco v roce 2018 bylo objasněno 70, 1 % násilných trestných činů. Je však třeba uvést, že zároveň klesá počet spáchaných násilných trestných činů, ačkoli ne rapidně.

1.1 Obecná charakteristika trestného činu z pohledu trestního práva

Předně je třeba uvést, že existují dvě koncepce pojetí trestného činu. Konkrétně se jedná o koncepci materiálně formální a koncepci formální.

Legální definici trestného činu můžeme nalézt v § 13 odst. 1 t. z., který stanovuje, že „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“ Trestní zákoník tedy vychází z formálního pojetí trestného činu, které je však v § 12 odst. 2 t. z. doplněno materiálním korektivem v podobě zásady subsidiarity trestní represe. Trestný čin se tak skládá z formální stránky a materiálního korektivu, kdy formální stránkou rozumíme protiprávnost, trestnost a skutkovou podstatu

⁹ <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

a materiálním korektivem rozumíme konstatování, že trestným činem může být toliko čin společensky škodlivý (§ 12 odst. 2 t. z.).¹⁰

Skutkovou podstatu trestného činu pak vnímáme jako právní základ trestní odpovědnosti, jež odráží reálnou existenci natolik společensky škodlivých činů, proti nimž je třeba společnost chránit trestními sankcemi. „*Zákonodárce se snaží vybírat podstatné znaky prvků těchto činů (tj. znaky subjektu, subjektivní stránky, objektu a objektivní stránky), aby pomocí těchto znaků vyjádřil dostatečně přiléhavě typovou materiální stránku trestného činu.*”¹¹

Subjektem trestného činu je trestně odpovědný pachatel, kterým může být ve většině případů kdokoli, kdo dosáhl požadovaného věku patnácti let, není-li v době spáchání činu nepřičetný. Existují však trestné činy, u nichž pachatelem může být jen určitá osoba nebo subjekt s určitými vlastnostmi (například trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou – pachatelem může být jen matka novorozeného dítěte).

Subjektivní stránkou trestného činu je vnitřní psychický vztah pachatele k protiprávnímu jednání (tedy zavinění, přičemž dle § 13 odst. 2 t. z. „*k trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba úmyslného zavinění, nestanoví-li trestní zákon výslovně, že postačí zavinění z nedbalosti*“). Tuto predikci můžeme označit jako základní klauzuli pro stanovení zavinění za trestný čin.

Objektem trestného činu rozumíme zájem chráněný zákonem, který byl v důsledku jednání pachatele porušen či ohrožen (v případě trestných činů proti životu je tímto zájmem lidský život). Objekt trestného činu představuje určitý právní statek, který je chráněn trestním zákoníkem.

Objektivní stránka je charakterizovaná jednáním, které může spočívat jak v konání, tak nekonání, následkem, jež může být poruchový či ohrožovací (dle toho, zda postačí ohrožení zájmu chráněného zákonem nebo je zapotřebí jeho porucha) a příčinnou souvislostí mezi nimi. Co je ovšem důležité konstatovat je,

---

¹⁰ KRATOCHVÍL, V. In: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 194-199

¹¹ KRATOCHVÍL, V. In: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 196

že objektivní stránka trestného činu vyjadřuje způsob spáchání konkrétního trestného činu a je významným kritériem pro stanovení formy a míry zavinění.

Výše uvedené znaky jsou znaky obligatorní, tedy pokud určitý čin nemá všechny tyto znaky, nemůžeme hovořit o skutkové podstatě trestného činu.¹² Je však třeba si uvědomit, že trestným činem se rozumí i příprava zvláště závažného zločinu (§ 14 odst. 3 a § 20 t. z.), pokus trestného činu (§ 21 t. z.) a účastenství na trestném činu ve formě organizátorství, návodu a pomoci (§ 24 t. z.).

Pro úplnost je třeba uvést, že spáchá-li trestný čin mladistvý, je tento čin označován jako provinění (§ 2 odst. 2 zákona č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Dověšením rekodifikace trestního práva hmotného v podobě zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů, byla do právního řádu ČR zavedena i trestní odpovědnost právnických osob, kdy trestný čin spáchaný právnickou osobou definuje § 8 uvedeného zákona.

---

¹² JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J., a kol. *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 7. vydání. Praha : Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 171-172

2 Obecná charakteristika násilné trestné činnosti z pohledu kriminalistiky

V první řadě je třeba definovat, co se rozumí pojmem kriminalistika. Kriminalistika je samostatný vědní obor zkoumající objekty jako je skutek trestného činu, osoba pachatele, stopy trestného činu a jejich nositele, činnost policie, činnost orgánů činných v trestním řízení, činnost znalců a dalších subjektů při odhalování a vyšetřování trestních činů či při zkoumání stop.¹³

Předmětem kriminalistiky jsou jak zákonitosti vzniku, trvání a zániku stop a dalších kriminalisticky důležitých informací o spáchaných trestných činech, tak zákonitosti vyhledávání, shromažďování a zkoumání stop či jiných informací o spáchaných trestných činech, které jsou kriminalisticky relevantní. „*Základním objektem zkoumání je odraz reality – tedy události trestného činu v materiálním prostředí a vědomí lidí (pachatelů, obětí, svědků).*“¹⁴

Kriminalistiku můžeme dělit do několika částí, kdy první z nich je nazvaná *Obecně teoretické otázky kriminalistické vědy a praxe*, kde předmětem zkoumání jsou otázky jako místo kriminalistiky v systému věd, dějiny kriminalistiky, obecné otázky metodiky procesu poznání trestných činů atp. Další částí jsou *Metody procesu poznání trestných činů a jiných kriminalisticky relevantních událostí*, kde jsou zkoumány objekty jako metody, doporučení a postupy kriminalisticko-technické a expertizní činnosti či metody, doporučení a postupy kriminalisticko-taktického charakteru. Třetí část je pak nazývána *Metodikou procesu poznání jednotlivých druhů trestných činů*, kde jsou objekty zkoumání například typické vyšetřovací situace, typické stopy určitého druhu trestného činu, znaky kriminalistické charakteristiky určitého druhu trestného

---

¹³ KONRÁD, Z. In: PORADA, V. a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s. 29

¹⁴ KONRÁD, Z. In: PORADA, V. a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s. 29 - 30

činu, těmi může být například způsob spáchání činu, typické vlastnosti pachatele a oběti, typické motivy atp.¹⁵

Zároveň je třeba se seznámit s pojmem „násilná kriminalita“¹⁶. Tento pojem bývá laickou veřejností chápán poněkud široce a často bývá do této oblasti zařazována například krádež vloupáním či vandalismus. Pojem násilná kriminalita však není pojmem právním, ani kriminalistickým, nýbrž kriminologickým.

Kriminologie vykládá násilnou kriminalitu jako „útok proti fyzické nebo psychické integritě člověka ve smyslu úmyslného užití násilí.“¹⁷ Je tedy zapotřebí si uvědomit, co je myšleno *násilím*. Trestní zákoník uvádí v § 119 spáchání trestného činu násilím, kdy říká, že „*Trestný čin je spáchán násilím i tehdy, je-li spáchán na osobě, kterou pachatel uvedl do stavu bezbrannosti lstí nebo jiným podobným způsobem.*”

Pojem násilí však zákonem definován není, komentářová literatura k němu uvádí toto: „*Při jeho výkladu je třeba vzít vždy v úvahu souvislost, v níž je znaku „násilí“ použito. V teorii se rozlišuje násilí ve formě vis absoluta, tedy násilí, které vylučuje jiné než požadované chování oběti, kdy složka vůle u oběti zcela chybí (např. oběť je svázána takovým způsobem, který zcela vylučuje vlastní jednání) a násilí ve formě vis compulsiva, tedy násilí, které nemá za cíl zcela vyřadit vůli oběti, ale působí na její psychiku s cílem přinutit ji, aby se podrobila nátlaku, který však není neodolatelný, a proto se složka vůle u oběti projevuje, ale je ovlivněna prováděným násilím (např. bitím s pohrůžkou, že toto bude pokračovat až do té doby, dokud oběť nepodlehne a nesplní požadavek pachatele).* V obou těchto případech je však násilím *použití fyzické síly k překonání nebo zamezení kladeného nebo očekávaného odporu.*“¹⁸

---

¹⁵ KONRÁD, Z. In: PORADA, V. a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s. 31

¹⁶ užíváno synonymicky s pojmem násilná trestná činnost

¹⁷ STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. 1. vydání. Praha : Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7. str. 14

¹⁸ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1306

Pojem násilná kriminalita pak vychází ze způsobu spáchání trestného činu a „zahrnuje ty trestné činy, jejichž významnou charakteristikou je poškození, destrukce cílového objektu jednání. U některých kriminálních chování postačuje k zařazení do této kategorie záměr poškodit nebo zničit (například pokus vraždy), u jiných „srozumění“ s tím, že v průběhu dosahování cíle může být nositel žádoucí hodnoty poškozen nebo usmrcen.“¹⁹

Je však zřejmé, že takováto definice je velmi široká a proto je třeba uvést i definici užší, která pracuje s fyzickým poškozením osob a zní následovně: „Násilná trestná činnost, jejíž významnou charakteristikou je fyzické poškození či usmrcení konkrétní osob či osob, eventuálně přítomnost záměru takový následek způsobit (pokus).“²⁰

Z kriminalistického pohledu je v této problematice stěžejním bodem metodika vyšetřování násilné trestné činnosti, kde je třeba zdůraznit typické způsoby páchaní trestných činů proti životu, nejčastější způsoby utajování trestných činů proti životu, osobnost pachatelů těchto trestných činů či typické motivy. Tato metodika bude rozebrána v následujících podkapitolách.

2.1 Trestný čin z pohledu kriminalistiky

„Kriminalistická charakteristika trestného činu je popisem těch kriminalisticky relevantních vlastností trestného činu, které podstatně ovlivňují proces tvorby stop a proces poznání trestného činu a jeho způsobu spáchání (modus operandi). Jejimi součástmi jsou zejména způsob spáchání trestného činu, kriminální situace, osobnostní rysy pachatele, oběť, předmět útoku a motiv činu.“²¹ Mezi násilné trestné činy řadíme zejména ty, které jsou uvedeny v hlavě první zvláštní části trestního zákoníku, a to:

---

¹⁹ NEHTÍK, K. In: KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. A kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2019. s. 397

²⁰ NEHTÍK, K. In: KUČHTA, J., VÁLKOVÁ, H. A kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2019. s. 398

²¹ PORADA, V. In: PORADA, V. a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s. 830

Hlava I – Trestné činy proti životu a zdraví - vražda dle § 140 t. z., zabití dle § 141 t. z., vražda novorozeného dítěte matkou dle § 142 t. z., zabití dle § 141 t. z., vražda novorozeného dítěte matkou dle § 142 t. z., usmrcením z nedbalosti dle § 143 t. z., účast na sebevraždě dle § 144 t. z., těžké ublížení na zdraví dle § 145 t. z., ublížení na zdraví § 146 t. z., ublížení na zdraví z omluvitelné pohnutky dle § 146a) t. z., mučení a jiné nelidské a kruté zacházení dle § 149 t. z., rvačka dle § 158 t. z., přerušování těhotenství bez souhlasu těhotné ženy dle § 159 t. z.

V širším kontextu se může jednat i o trestné činy uvedené i v dalších hlavách zvláštní části, zejména:

Hlava II – Trestné činy proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství - obchodování s lidmi dle § 168 odst. 2 t. z., zavlečení dle § 172 t. z., loupež dle § 173 t. z., brání rukojmí dle § 174 t. z., vydírání dle § 175 t. z., omezování svobody vyznání dle § 176 t. z., porušování svobody sdružování a shromažďování dle § 179 t. z.

Hlava III – Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti - znásilnění dle § 185 t. z., sexuální nátlak dle § 186 t. z.

Hlava IV – Trestné činy proti rodině a dětem - týrání svěřené osoby dle § 198 t. z., týrání osoby žijící ve společném obydlí dle § 199 t. z.

Hlava VII – Trestné činy obecně nebezpečné – úmyslné obecné ohrožení dle § 272 t. z., získání kontroly nad vzdušným dopravním prostředkem, civilním plavidlem a pevnou plošinou dle § 290 odst. 1 písm. a) t. z.

Hlava IX – Trestné činy proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci – teroristický útok dle § 311 t. z., teror dle § 312 t. z., vlastizrada dle § 309 t. z., rozvracení republiky dle § 310 t. z.

Hlava X – Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných - násilí proti orgánu veřejné moci dle § 323 t. z., vyhrožování s cílem působit na orgán veřejné moci dle § 324 t. z., násilí proti úřední osobě dle § 325 t. z., vyhrožování s cílem působit na úřední osobu dle § 326 t. z., násilné překročení státní hranice dle § 339 t. z., násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci dle § 352 t. z., nebezpečné vyhrožování dle § 353 t. z., násilně je velmi často páčán i trestný čin výtržnictví dle § 358 t. z..

Hlava XII – Trestné činy vojenské - urážka mezi vojáky násilím nebo pohrůzkou násilí dle § 379 t. z., urážka vojáka stejné hodnosti násilím nebo pohrůzkou násilí dle § 380 t. z., násilí vůči nadřízenému dle § 381 t. z., porušování práv a chráněných zájmů vojáků stejné hodnosti dle § 382 odst. 1,2 písm. a) t. z., porušování práv a chráněných zájmů vojáků podřízených nebo s nižší hodností dle § 383 odst. 1,2 písm. a) t. z.

Hlava XIII – Trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy – genocidium dle § 400 t. z., útok proti lidskosti dle § 401 t. z., apartheid a diskriminace skupiny lidí dle § 402 t. z., válečná krutost dle § 412 t. z., perzekuce obyvatelstva dle § 313 t. z., ublížení parlamentáři dle § 417 t. z.

Tato práce se však zabývá především otázkou trestných činů proti životu, konkrétně trestným činem vraždy dle § 140 t. z., trestným činem zabití dle § 141 t. z., trestným činem vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 t. z., trestným činem usmrcením z nedbalosti dle § 143 t. z. a trestným činem účasti na sebevraždě dle § 144 t. z., neboť obsáhnout celé téma násilných trestných činů by nepochybně vyžadovalo podstatně delší a obsáhlejší pojednání.

2.2 Trestné činy proti životu z pohledu kriminalistiky

Spáchání trestného činu proti životu, tedy proti nejdůležitějšímu právu chráněného zákonem, je tak závažným jednáním, u kterého je třeba při objasnění kriminalisticky relevantních skutečností třeba postupovat s nejvyšší možnou mírou preciznosti. Metodika vyšetřování trestných činů proti životu se vyvinula z metodiky vyšetřování vražd, zároveň jsou do této problematiky zahrnuta například i podezřelá úmrtí a sebevraždy, a to ze zcela pragmatických důvodů. Taková úmrtí je třeba vyšetřovat se stejnou mírou preciznosti, jako by se jednalo o některý z trestných činů proti životu, jelikož jednou z možných vyšetřovacích verzí je důvodný předpoklad, že byl spáchán trestný čin proti životu.²²

Trestné činy proti životu, tedy vražda dle § 140 t. z., zabití dle § 141 t. z., vražda novorozeného dítěte matkou dle § 142 t. z., usmrcení z nedbalosti dle

---

²² PORADA, V. In: PORADA V. a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. ISBN 978-80-7380-741-2. s. 1011

§ 143 t. z. a účast na sebevraždě dle § 144 t. z., představují skupinu trestných činů jejichž kriminalistická prevence je více než obtížná, jelikož tyto trestné činy jsou ve většině případů důsledkem mezilidských vztahů, často konfliktních. Proto má větší naději na úspěch opatření policejních orgánů, kdy se jedná například o zesílení hlídek v problematických oblastech, kde již k podobným trestným činům došlo, nebo lze předpokládat, že by k nim dojít mohlo (např. v oblastech, kde žijí v minulosti již trestané osoby) a to především po setmění, kdy míra nebezpečí narůstá).²³

2.3 Kategorizace typických forem a způsobů páchaní trestných činů proti životu

2.3.1 Dle formy zavinění

Úmyslná usmrcení člověka jsou taková násilná jednání, kdy pachatel chtěl člověka usmrtit, nebo alespoň věděl, že svým jednáním může způsobit smrt jiného, s následkem byl srozuměn, a ve své podstatě tento následek byl jeho cílem. Do této kategorie spadá vražda prostá dle § 140 odst. 1 tr. z., vražda s rozmyslem nebo po předchozím uvážení dle § 140 odst. 2 tr. z., zabití dle § 141 tr. z., vražda novorozeného dítěte matkou dle § 142 a dle mého názoru lze do této kategorie rovněž zařadit i účast na sebevraždě dle § 144 tr. z.

Mezi neúmyslná nebo-li nedbalostní usmrcení člověka lze zařadit usmrcení z nedbalosti dle § 143 tr. z. Zde dochází k usmrcení člověka především v důsledku různých nehodových událostí či nehodových jednání, a tak nehovoříme o způsobu spáchání, nýbrž o příčinách a průběhu nehodové události, popř. nehodového jednání.

2.3.2 Dle existence přípravného jednání

Usmrcení předem připravovaná jsou charakteristická důmyslností, promyšleností, pečlivostí a plánovitostí jednání pachatele při jejich provedení a následně i při utajování. Mezi pachatelovým úmyslem usmrtit jiného

---

²³ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 218, 236

a samotnou realizací tohoto úmyslu uplyne delší doba, během které se pachatel připravuje na provedení usmrcení a vytváří si pro sebe co nejvhodnější podmínky, zejména aby ztížil či úplně znemožnil své dopadení. Mezi takovému vytváření podmínek patří například výběr vhodného místa a času, opatřování zbraní, zajištění si nepravdivého alibi, ztížení identifikace oběti (např. spálení mrtvoly, zohyzdění atp.), promýšlení způsobů zničení stop, které by mohly vést k pachateli a další.

Usmrcení předem nepřipravovaná jsou ta usmrcení, kdy protiprávní jednání pachatele směřující k usmrcení jiného následuje bezprostředně nebo velice krátce po pachatelově rozhodnutí jiného usmrtit. Často se jedná o jednání v afektu, úleku, v silném rozrušení ze strachu či v důsledku zavrženíhodného jednání oběti (př. žena týraná vlastním manželem v nestřežené chvíli vezme kuchyňský nůž a muže ubodá). Do této kategorie můžeme zároveň zařadit ta usmrcení, kdy pachatelův úmysl usmrtit jiného vznikl již delší dobu před útokem, ale pachatel neprovedl žádnou jinou přípravu (tedy neopatřoval si nepravdivé alibi, nevyčkával na pro něj vhodnou příležitost, nevyhlákal oběť na odlehlé místo, kde by pro něj spáchání činu bylo příznivější pro menší počet svědků atp.).

Usmrcení nepřipravovaná se vyznačují následujícími charakteristickými znaky: často jsou páchána beze zbraně (př. ukopáním, zardoušením atp.), popřípadě předmětem, který pachatel na místě činu našel a nepřinesl si ho s sebou (př. kámen, tyč, kladivo, sekera atp.), dále se jedná o usmrcení, kdy se pachatel činu poměrně často sám dozná, sám událost oznámí orgánům Policie ČR anebo se pokusí o sebevraždu. Dalším znakem těchto usmrcení je často fakt, že jsou páchána na místech, která nejsou z hlediska utajení činu pro pachatele příznivá (př. na místě jsou svědci, na místě, odkud by mohlo být slyšet volání o pomoc atp.). A konečně je třeba si uvědomit, že v případě, kdy se jedná o nepřipravované usmrcení, pachatel si pravděpodobně nestihl zajistit nepravdivé alibi, nepřipravoval si svou obhajobu, a tak lze očekávat, že dobře vedeným výslechem od něj bude možno získat pravdivou výpověď.

2.3.3 Zda byl čin spáchán se zbraní nebo beze zbraně

Níže uvedenou deskripci je třeba počít definováním pojmu „zbraň“. Tou se v širším kriminalistickém smyslu rozumí určitý předmět, za jehož použití je možné učinit útok proti lidskému organismu důrazněji než bez jeho použití.²⁴

Zbraní v širším smyslu, tedy dle § 118 tr. z., se rozumí „*nejen zbraň v technickém slova smyslu (např. střelná zbraň, sečná zbraň jako šavle, bodná zbraň jako kord), ale jakýkoli předmět způsobilý přivodit zranění. V konkrétním případě to může být kámen, železná tyč, vidle, silný klacek, tzv. kasr (aerosolový rozprašovač se slzným plynem) nebo i motorové vozidlo, pokud jím pachatel najíždí na jinou osobu, jestliže tyto nástroje splňují podmínku, že je možno jimi učinit útok proti tělu důraznější a za předpokladu, že z jednotlivého ustanovení nevyplývá něco jiného. Trestný čin je podle praxe spáchán se zbraní i tehdy, jestliže pachatel použije při útoku na poškozeného elektrický proud tak, že přikládá k jeho tělu vodiče zavedené do elektrické sítě.*“²⁵ V užším smyslu se zbraní rozumí zbraň v technickém smyslu, tedy zbraň střelná, sečná, bodná atp.

Trestné činy proti životu spáchané beze zbraně jsou takové, kdy je oběť pachatelem ukopána, utlučena, zardoušena, otrávena atp. Takovýmito způsoby jsou velmi často spáchané trestné činy vraždy dle § 140 odst. 1 tr. z. či trestné činy zabití dle § 141 tr. z. a stává se tak bez přípravy či v afektu.

Trestné činy proti životu spáchané se zbraní jsou takové způsoby usmrcení při nichž je užitá zbraň střelná (např. pistole, revolver, puška, samopal atp.), zbraň sečná (např. šavle, sekera, kosa, srp atp.) zbraň bodnořezná (např. nůž, břitva, nůžky atp.) nebo i za užití jiných nástrojů jako je kovová tyč, trubka, palice, kladivo, provaz, struna atp.

Užití zbraně tak může mít podobu jak přímého fyzického násilí vůči poškozenému (např. pachatel jej bodne nožem, hodí po něm kámen), tak působení

---

²⁴ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 220

²⁵ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1302-1303

na jeho psychiku, tzn. hrozba použití zbraně, např. napřažení se k útoku, najíždění autem na poškozeného.

O spáchání trestného činu se zbraní jde i ve chvíli, kdy pachatel drží zbraň u sebe za účelem jejího použití k útoku, k překonání či zamezení odporu, a to bez ohledu na skutečnost, že ji nakonec nepoužil. I pouhé zastrašování zbraní lze pokládat za spáchání trestného činu se zbraní²⁶

2.3.4 Dle mechanismu usmrcení

Fyzikální způsoby usmrcení jsou buď mechanické, kdy se jedná o rány bodné, rány způsobené tupým předmětem či usmrcení elektrickým proudem, jaderným zářením nebo zranění způsobená tepelnými zdroji.

Dále rozlišujeme chemické způsoby usmrcení, kdy je k usmrcení užito například jedů, léku nebo jiných chemikálií. Takovéto chemikálie mohou být podány pomocí injekce, požitím ústy, vdechnutím, zasažením povrchu těla (například politím kyselinou) či zavedením do některého tělesného otvoru.

Mohou zde být i jiné faktory usmrcení, kdy se může jednat například o situaci, kdy je dítě ponecháno bez potravy a samo není schopno si ji opatřit.²⁷

2.4 Typické způsoby utajování trestných činů proti životu

Pachatel se pro utajování jím spáchaného trestného činu rozhodne, není-li v časové tísní a má tak pro utajování prostor. Není-li mezi pachatelem a obětí blízký vztah, volí pachatel typicky fyzicky, časově i prostorově nenáročné utajování. Naopak pokud zde mezi pachatelem a obětí nějaký blízký vztah, volí pachatel pro něj spíše náročnější způsob utajování trestného činu, neboť si je vědom, že právě on bude po nálezů mrtvoly zařazen mezi podezřelé osoby.²⁸

Mezi nejčastější způsoby utajování vražd patří například přemístění mrtvoly, ukrytí mrtvoly, rozčlenění či zničení mrtvoly, zničení stop atp.

---

²⁶ DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. Praha : Wolters Kluwer, 2015. citováno z www.noveaspi.cz

²⁷ KONRÁD, Z. In: MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. ISBN 80-7179-878-9. s. 420- 421

²⁸ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 222

Pachatel mrtvolu zpravidla přemístí na jiné místo, byla-li vražda spáchána na místě frekventovaném a pachatel se tak rozhodne mrtvolu přemístit na místo, kde je její nalezení méně pravděpodobné, popřípadě na místo, kde nalezení mrtvoly nebude s pachatelem ihned spojováno.

K ukrytí mrtvoly se pachatel rozhodne zpravidla ve chvíli, kdy je hnán touhou po získání co největšího časového náskoku, který uplyne mezi spácháním vraždy a jejím odhalení. Pachatel tento časový náskok využije k obstarání si alibi, zničení stop a důkazů, či k útěku. Pachatel v takové situaci navíc počítá s tím, že mrtvola bude nalezena ve stavu, kdy již nebude možno určit přesné datum a čas smrti a bude tak mnohem složitější dopadnout vraha.

Při defenzivním rozčlenění nebo zničení mrtvoly sleduje pachatel stejný cíl jako při jejím ukrytí, tedy získání co nejvíce času. Pachatel se může jednotlivých částí mrtvoly zbavit například odhozením či spálením a tím tak znesnadní úspěšné vyšetření vraždy. Naopak ofenzivní rozčlenění mrtvoly je součástí některých vražedných útoků a nesleduje primárně získání časového náskoku pro znesnadnění zjištění osoby pachatele.²⁹

Pachatel se také velmi často snaží o zničení stop, u kterých má za to, že by mohly vést k jeho odhalení, avšak při tomto ničení utváří řadu jiných stop, které je možné využít k vypátrání a usvědčení pachatele. Toto ničení může být například setření krve oběti či vlastních otisků prstů apod.

2.5 Typické osobnosti pachatelů trestných činů proti životu

Obecně se dá uvést, že trestné čin proti životu jsou páchány spíše mladšími lidmi, pachatelé mají velmi často nízký stupeň vzdělání, často se jedná o pachatele slabomyslné, pachatele, kteří nadměrně požívají alkohol či omamné a psychotropní látky, mezi pachateli vražd je rovněž značné zastoupení psychopatů,

---

²⁹ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 222

jejichž jednání je agresivní a nezdrženlivé a dále je mezi pachateli více svobodných, než rozvedených či sezdaných.³⁰

Zvláštní skupina pachatelů trestných činů proti životu je skupina pachatelů sexuálních vražd. Znaleckými posudky z oboru sexuologie a psychologie bylo zjištěno, že pokud se vraha nepodaří odhalit včas, tak svou trestnou činnost bude nadále opakovat a bude se jednat o sériového vraha, jelikož je hnán jistou poruchou a k uspokojení svých potřeb vyžaduje páčání násilné trestné činnosti. V této skupině můžeme uvést následující typické osobnosti pachatelů. Pachatelé, kteří potřebují ke svému ukojení nehybné tělo a dojdou k závěru, že nejvíce nehybné tělo je tělo mrtvé osoby. Dále pachatelé, kteří se pomocí násilí snaží dosáhnout pohlavního styku s obětí, která se však brání, a tak je usmrcena v průběhu překonávání odporu či pachatelé označování jako fetišisté, jejichž motivem je nejčastěji zmocnění se určité části těla oběti.³¹

2.6 Typické motivy trestných činů proti životu

Zjištění motivu trestného činu proti životu má zásadní význam pro kriminalistické poznání a objasnění případu, jelikož od motivu lze odvíjet další postupy ve vyšetřování. Motivů jistě existuje nespočet, nicméně je můžeme rámcově shrnout do několika následujících kategorií.

Motivy vyplývající z osobních důvodů, kdy se jedná nejčastěji o mezilidské spory. Může se jednat o trestný čin proti životu z důvodu žárlivosti, ze msty, nenávisti atp. Další kategorií jsou motivy ziskové, kdy jde například o vraždu nájemným vrahem, jež si danou trestnou činností prakticky zajišťuje příjem financí nebo o loupežné vraždy, či vraždy s cílem získání dědictví, tedy jistý individuální profit. Dále lze hovořit o kategorii politických či extrémistických motivů, kdy se jedná například o vraždu z náboženského, sociálněekonomického nebo politického extrémismu. Rovněž je třeba zmínit

---

³⁰ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 224

³¹ PORADA, V. In: KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. ISBN 978-80-7380-547-0. s. 224

motivy krycí, kdy pachatelovým cílem je zbavit se kupříkladu svědka, jehož budoucí výpověď by byla pro odhalení pachatele klíčová.³²

---

³² NEHTÍK, K. In: KUČTA, J., VÁLKOVÁ, H. A kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2019. s. 403-404

3 Rozbor jednotlivých trestných činů proti životu

Mezi trestné činy proti životu, které budou v následující kapitole podrobeny rozboru, lze, jak je již v práci výše uvedeno, řadit trestný čin ve smyslu § 140 t. z., trestný čin zabití ve smyslu § 141 t. z., trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou ve smyslu § 142 t. z., trestný čin usmrcení z nedbalosti ve smyslu § 143 t. z. a trestný čin účasti na sebevraždě ve smyslu § 144 t. z.

3.1 Trestný čin vraždy

Trestný čin vraždy je v trestní zákoníku upraven ve zvláštní části, hlavě první, dílu 1., v ustanovení § 140. Základní skutková podstata, upravena v prvním odstavci zmíněného ustanovení, zní „*Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až osmnáct let*“. Jedná se tedy o tzv. vraždu prostou³³. Znakem základní skutkové podstaty je tak zavinění ve formě přímého či nepřímého úmyslu (*dolus directus a dolus eventualis*) pachatele přivodit smrt jinému. Těmito formami zavinění se budu věnovat v dalších kapitolách své práce.

Ve druhém odstavci je pak upravena kvalifikovaná skutková podstata, kdy se jedná o vraždu s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, která je postihována trestem odnětí svobody na dvanáct až dvacet let. Je však zajímavé, že druhý odstavec neodkazuje na odstavec první, jak je tomu u většiny ustanovení v trestním zákoníku, nýbrž jeho text opakuje „*Kdo jiného úmyslně usmrtí..*“. Tato legislativní technika by ve čtenáři mohla vzbudit dojem, že se jedná o základní skutkovou podstatu, avšak skutečností zůstává, že se jedná o skutkovou podstatu kvalifikovanou.

Třetí odstavec pak upravuje tzv. kvalifikované okolnosti spáchání vraždy dle prvního nebo druhého odstavce (vraždu prostou resp. s rozmyslem nebo po předchozím uvážení) na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě, na dítěti mladším patnácti let, na úřední osobě při výkonu nebo pro výkon její pravomoci, na svědkovi, znalci nebo tlumočnickovi v souvislosti s výkonem jejich povinnosti,

---

³³ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1465

na zdravotnickém pracovníkovi při výkonu zdravotnického zaměstnání nebo povolání směřujícího k záchraně života nebo ochraně zdraví, nebo na jiném, který plnil svoji obdobnou povinnost při ochraně života, zdraví nebo majetku vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona, na jiném pro jeho skutečnou nebo domnělou rasu, příslušnost k etnické skupině, národnost, politické přesvědčení, vyznání nebo proto, že je skutečně nebo domněle bez vyznání, opětovně, zvláště surovým nebo trýznivým způsobem, nebo v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného majetkový prospěch nebo ve snaze zakrýt nebo usnadnit jiný trestný čin nebo z jiné zavrženíhodné pohnutky.³⁴ Odkaz této kvalifikované skutkové podstaty i na druhý odstavec přisvědčuje tomu, že druhý odstavec byl původně vnímán jako základní skutková podstata. Tuto myšlenku podporuje i poněkud netradiční legislativní technika použita u druhého odstavce. Oddělení vraždy prosté (§ 140 odst. 1 t. z.) a vraždy promeditované (§ 140 odst. 2 t. z.) ve dvou různých ustanoveních můžeme nalézt například ve slovenské právní úpravě. Toto oddělení má jistě své opodstatnění, neboť odstavec první § 140 t. z. upravuje spáchání trestného činu vraždy bez jakéhokoli předchozího plánování, promýšlení činu atp. Jedná se v podstatě o určité zkratkovité jednání, zatímco spáchání trestného činu vraždy dle odstavce druhého § 140 t. z. se od spáchání vraždy prosté v mnoho podstatných náležitostech zcela odlišuje. Pachatel v takovém případě svůj čin plánuje, volí si pro spáchání činu vhodné místo, čas, prostředek, nebo alespoň rámcově přemýšlí o spáchání takového činu.

3.1.1 K pojmům rozmysl a předchozí uvážení

Dle rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 10. července 2012, sp. zn. 7 To 51/2012, „*premeditace rovněž nemusí přistupovat toliko k úmyslu přímému, ale jako kvalifikační znak se může objevit i u trestných činů spáchaných v úmyslu nepřímém (eventuálním)*“. O předchozí úvahu jde v případě, kdy pachatel před spácháním činu alespoň zhruba rozhodne o podstatných okolnostech činu, tedy určí místo, dobu, způsob. Spáchání trestného činu s rozmyslem je dle důvodové

---

³⁴ Viz § 140 odst. 3 trestního zákoníku

zprávy „*Odlišením od afektu a podobných stavů, ale může jít i o velmi krátkou úvahu, při níž pachatel jedná uváženě, ale nikoli po předchozím uvážení*“³⁵. Jde tedy o takovou myšlenkovou činnost, která probíhá bezprostředně před spácháním trestného činu nebo během něho, kdy pachatel sleduje jistý účel, ale oproti trestnému činu spáchaného po předchozím uvážení zde chybí fáze plánování.

V důvodové zprávě je k trestnému činu vraždy uvedeno následující: „*Míra úmyslného způsobení následku však nemusí být u všech vražd stejná, a proto osnova sankcionuje přísněji toho, kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem nebo po předchozím uvážení (dvanáct až dvacet let odnětí svobody), na rozdíl od případu, kdy pachatel jedná v náhlém hnutí myslí, zpravidla v afektu. Pokud jde o povahu rozmyslu, na rozdíl od předchozího uvážení, pak spáchání trestného činu s rozmyslem je odlišením od afektu a podobných stavů, ale může jít i o velmi krátkou úvahu, při níž pachatel jedná uváženě, ale nikoli po předchozím uvážení. U předchozího uvážení jde naopak o situaci, kdy pachatel si předem, tj. před spácháním činu, zváží rozhodující okolnosti provedení činu a čin si z hlediska jeho provedení tzv. naplánuje. V obou těchto případech však musí pachatel alespoň vědět, že svým jednáním směřuje k usmrcení jiného a s takovým následkem musí být přinejmenším srozuměn (eventuální úmysl), byť rozmyšlení nebo předchozí uvážení bude zpravidla předcházet přímému úmyslu, kdy pachatel smrtelný následek chce.*“³⁶

Dle judikatury Nejvyššího soudu ČR je třeba určit, kdy přesně nastala fáze rozmyslu, jelikož i když pachatel jedná v prvotní fázi trestné činnosti v afektu neznamená to, že se ve výsledku nemůže jednat o vraždu s rozmyslem. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. září 2015, sp. zn. 8 Tdo 998/2015: „*U zločinu vraždy spáchané s rozmyslem podle § 140 odst. 2 tr. zákoníku není rozhodné, zda pachatel s rozmyslem jednal po celou dobu útoku, ale postačí, že rozmysl jako kvalifikační znak byl shledán v části útoku, v jehož průběhu pachatel jednal*

---

³⁵ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku, s. 218. Sněmovní tisk č. 410/0, část č.1/9. online cit. 2018-02-23. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>

³⁶ Důvodová zpráva k návrhu trestního zákoníku. Sněmovní tisk č. 410/0, část č.1/9. online cit. 2018-02-23. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=410&CT1=0>. Str. 245-246

zpočátku v afektu, který později odezněl. Potřebné je rozlišit, která část činu byla vykonána v náhlém hnutí mysli (afektu) a kdy nastoupil rozmysl jako uvážené jednání, které se vztahuje ke způsobu, jak byla vůle pachatele v průběhu skutku realizována, protože rozmysl na straně pachatele nemůže existovat souběžně s afektem. O jednání s rozmyslem se může jednat např. tehdy, když pachatel proti poškozenému nejprve zaútočil v afektu, v němž poškozenému způsobil závažná zranění, která by však bezprostředně nevedla k jeho smrti, avšak následně zraněného poškozeného na určitou dobu opustil, a když se k němu vrátil, ve vražedném jednání pokračoval. Okamžik, kdy od poškozeného odešel, v tomto případě představuje rozhodný mezník, který působil na psychiku pachatele, jenž měl příležitost si uvědomit jak nastalou situaci, kterou přivodil, tak i své další kroky. Jestliže bez jakéhokoli dalšího vnějšího podnětu mu pachatel po svém návratu zasadil nožem další rány a účinným opakovaným mechanismem již zraněného poškozeného cíleně usmrtil, jednal s racionální kontrolou svědčící o úmyslném usmrcení s rozmyslem.“

Jistě je také třeba dodat, že zákon trestní zákon znal pouze vraždu prostou, tedy trestní čin vraždy dle § 219 odst. 1 trestního zákona, jehož skutková podstata zněla: „Kdo jiného úmyslně usmrtí, bude potrestán odnětím svobody na deset až patnáct let.“ V druhém odstavci pak byla popsána kvalifikovaná skutková podstata, kdy se jednalo o vraždu provedenou na více osobách, na osobě mladší patnácti let, zvláště surovým či trýznivým způsobem atp. Trestní zákon tak neznal vraždu premeditovanou³⁷, tedy vraždu s rozmyslem nebo po předchozím uvážení.

Osobně se domnívám, že doplnění této skutkové podstaty do trestního zákoníku z roku 2009 je více než moudré, jelikož pokud má být trestní postih spravedlivý, je třeba odlišit spáchání vraždy například v afektu a spáchání vraždy, kdy pachatel svůj čin dlouze plánuje. V odborné literatuře také panuje názor, že by bylo třeba zároveň odlišit vraždu s rozmyslem a vraždu po předchozím uvážení, jelikož jedná-li se o vraždu s rozmyslem, postačí alespoň základní úvaha o činu. Dle mého názoru by bylo vhodnější inspirovat se ve slovenské právní

---

³⁷ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s.1465

úpravě a oddělit do dvou různých ustanovení vraždu prostou, tedy vraždu v afektu dle § 140 odst. 1 t. z. a vraždu premeditovanou, tedy vraždu s rozmyslem či po předchozí uvážení dle § 140 odst. 2 t. z., neboť již znění samotného druhé odstavce nasvědčuje tomu, že tato skutková podstata byla vnímání jako základní, nikoli kvalifikovaná. Po takovémto oddělení by bylo možné v základní skutkové podstatě uvést „Kdo jiného úmyslně usmrtí s rozmyslem, bude potrestán...“ a znakem kvalifikované skutkové podstaty by pak mohlo být předchozí uvážení, ačkoli si nemyslím, že by bylo zapotřebí od sebe odlišovat ještě vraždu s rozmyslem a po předchozím uvážení, neboť okolnost, jak dlouze, pečlivě a detailně pachatel svůj čin plánoval, by bylo možné promítnout v délce uloženého trestu.

3.1.2 K pojmu zvlášť surový a trýznivý způsob

Judikatura Nejvyššího soudu ČR popisuje zvlášť surový a trýznivý způsob jako stav, kdy je „oběť vystavena bolestem na hranici snesitelnosti trvajícím třeba i po kratší dobu, nebo sice méně intenzivním, ale zato déle trvajícím, které velmi citelně zasahují celou osobnost poškozeného. Usuzovat na něj lze z takových okolností, které charakterizují subjektivní neúměrně kruté pocíťované prožitky oběti, jež vnímala od doby, kdy na ní pachatel začal uskutečňovat vražedný mechanismus, až do okamžiku její smrti. Rozhodné pro tuto okolnost podmiňující vyšší trestní sazbu jsou vnímání a prožívání bolestivosti při utrpených zraněních a vypjatosti psychického prožívání traumatu smrti, a to v míře velmi intenzivní, v níž oběť prožívala důsledky útrap, jimž byla vystavena. O případ znaku způsobu „zvlášť surového“ jde tehdy, když čin svým provedením výraznou měrou přesahuje obvyklou míru surovosti, což je dáno především okolnostmi, které charakterizují použité násilí z hlediska vnějšího dopadu činu na poškozeného. Rozumí se jím vražedný útok s vysokou mírou brutality, která se podstatně vymyká z rámce běžného u většiny trestných činů tohoto druhu. Není však vyloučeno, aby tento útok zároveň vyvolával zvýšenou trýzeň poškozeného.“³⁸ Slovo „zvlášť“ se přitom nevztahuje jen k surovému, ale zároveň i k trýznivému způsobu. To potvrzuje

---

³⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. června 2014, sp. zn. 8 Tdo 462/2014

i komentářová literatura, která uvádí, že mimo jiné „v konkrétním případě může jít pouze o zvlášť trýznivý způsob nebo jen o zvlášť surový způsob provedení vraždy anebo o oba současně“³⁹.

Za zvlášť surový nebo trýznivý způsob není považována vražda, kdy je poškozený usmrcen tzv. první ranou (např. železnou tyčí) a poté je jeho tělo zohaveno bodnými ranami. Rozhodujícím je totiž způsob usmrcení, nikoliv následné jednání pachatele. Poškozený musí být psychicky nebo fyzicky týrán, aby se jednalo o vraždu kvalifikovanou dle třetího odstavce § 140 tr. z. Co se týče zavinění, zde je dostačující zavinění nedbalostní. Pachatel si tak nemusí být vědom toho, že se jedná o zvlášť surový a trýznivý způsob, nicméně vzhledem k okolnostem si toho vědom měl a mohl být.⁴⁰

3.2 Zabití

Trestný čin zabití je vymezen v ustanovení § 141 trestního zákoníku. Skutková podstata, která je privilegovanou skutkovou podstatou k trestnému činu vraždy dle § 140 tr. z., zní: „Kdo jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného, bude potrestán trestem odnětí svobody na tři léta až deset let.“⁴¹ Na prvním místě je třeba uvést, že trestný čin zabití se nenacházel v zákoně č. 141/1961 Sb., trestní zákon, a tak se například usmrcení muže manželkou, jež byla tímto mužem dlouhodobě týrána, kvalifikovalo jako vražda, což mělo za následek pochopitelně vyšší trestní sazbu, než kterou nabízí dnešní trestní zákoník u trestného činu zabití. Začlenění této skutkové podstaty do trestního zákoníku osobně považuji za velmi rozumný počín, jelikož z hlediska spravedlnosti a v souladu s principem přiměřenosti trestu, je zapotřebí odlišovat situace, kdy je člověk usmrcen v důsledku jeho vlastního zavrženíhodného jednání, popř. v důsledku omluvitelného hnutí mysli

---

³⁹ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1477

⁴⁰ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání, Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s.1476-1477

⁴¹ Viz § 141 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

pachatele od situací, kdy je člověk usmrcen pachatelem, který nebyl k takovému jednání žádnými důležitými okolnostmi lidově řečeno dotlačen. U zabití jde tedy o menší společenskou škodlivost, která se pochopitelně odráží i při stanovení trestu.

Zatímco u vraždy prosté je možné uložit trest odnětí svobody na deset až dvanáct let, u vraždy s rozmyslem dvanáct až dvacet let a při naplnění znaků skutkové podstaty dle třetího odstavce § 140 tr. zákoníku dokonce až doživotí, u trestného činu zabití je trestní sazba tři až deset let, resp. pět až patnáct let, je-li tento trestný čin spáchán na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě nebo na dítěti mladším patnácti let. Zabití se od vraždy odlišuje určitými specifickými znaky, kterými jsou buď silné rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli, anebo předchozí zavrženíhodné jednání poškozeného.

3.2.1 K pojmu omluvitelné hnutí mysli

Jak již bylo uvedeno, mezi omluvitelná hnutí mysli patří strach, úlek, zmatek, ale zároveň i jiná omluvitelná hnutí mysli, která nejsou zákonem stanovena.⁴² Judikatura Nejvyššího soudu ČR⁴³ uvádí, že jinými omluvitelnými hnutí mysli může být např. smutek, žal nebo soucit. V tomto usnesení se Nejvyšší soud dále také zabývá omluvitelnými hnutí mysli následovně: *„Jde v zásadě o nelibé emotivní reakce na podstatný vnější podnět v podobě útoku, nebezpečí či jiného ohrožení, které jsou zpravidla spojeny s neurovegetativními projevy. Tato omluvitelná hnutí mysli musí navazovat na podněty mimořádné intenzity a závažnosti, neboť musí vyvolat silné rozrušení (např. u strachu půjde o vystupňovanou obavu o svůj život nebo o život blízkých osob, popř. o jinou vážnou újmu na zdraví). Jinými omluvitelnými hnutí mysli mohou být např. soucit, žal nebo smutek. Naproti tomu pod takové silné rozrušení ve smyslu § 141 odst. 1 trestního zákoníku nelze zařadit silné rozrušení např. ze vzteku nebo hněvu na základě jednání, které je pachateli nepřijemné, ale je v souladu ze zákonem, tedy zejména na základě určitého sporu, kdy pachatel na rozdíl od poškozeného*

---

⁴² STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F. In: STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLEND, M. *Násilná kriminalita*. Praha : Leges, 2014. ISBN 978-80-7502-069-7. s. 69

⁴³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 8 Tdo 1115/2010

*nebyl v právu, nebo silné rozrušení vzniklé ze zavrženíhodné pohnutky, např. z jednání oběti, která odmítá být pachatelem po vůli, brání se mu atd. Podobně by pod omluvitelné silné rozrušení nebylo možno zahrnout jiný zavrženíhodný stav mysli pachatele, např. tzv. opojení z krve, do kterého se někdy dostane pachatel při brutálním usmrcování oběti. Proto je třeba jednání pachatele v takovém nikoli omluvitelném stavu mysli podřadit pod trestný čin vraždy podle § 140 trestního zákoníku, neboť nespádají pod privilegovanou skutkovou podstatu zabití.*⁴⁴

Komentářová literatura pak uvádí, že by zároveň bylo možné mezi omluvitelná hnutí mysli zařadit i pocity bezvýchodnosti a neřešitelnosti pramenící z dlouhodobých stresujících vztahů, např. manželské krize.⁴⁵ Osobně mám za to, že by posuzování jednání, kdy pachatel usmrtí poškozeného z důvodu dlouhodobé manželské krize, jako trestný čin zabití, by bylo příliš mírné, neboť je zde mnoho způsobů, jakými lze manželskou krizi vyřešit, aniž by muselo dojít k tak závažnému činu, jako je zabití. Mám na mysli například služby manželských poraden, psychologů, či rozvod manželství. Pochopitelně je zapotřebí posuzovat každý případ jednotlivě a nelze stanovit, že každá manželská krize a jím způsobený stres je či není omluvitelným hnutím mysli.

Ve druhém odstavci je pak řešena situace, kdy je trestný čin zabití spáchán na dvou nebo více osobách, na těhotné ženě nebo na dítěti mladším patnácti let. Trestný čin zabití dle druhého odstavce je postihován trestem odnětí svobody na pět až patnáct let.

3.2.2 Exkurs: Eutanázie

Slovo eutanázie pochází z Řeckého slova „eutanasia“, což značí krásnou nebo dobrou smrt. V dnešním významu slova se pojem eutanázie objevuje až na počátku novověku. Velmi důležitý je přínos dvou myslitelů, Francise Bacona a Thomase Moora. Francis Bacon řešil otázku, jakým způsobem a do jaké míry

---

⁴⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2010, sp. zn. 8 Tdo 1115/2010

⁴⁵ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1492

může lékařská věda pomoci při umírání. Thomas Moore se zabýval myšlenkou eutanázie v rámci své utopické vize společnosti.⁴⁶

3.2.2.1 Význam eutanázie v trestním právu

Na rozdíl od trestněprávní úpravy v některých zemích, kde eutanázie naplňuje znaky privilegované skutkové podstaty⁴⁷, náš trestní zákoník nezná euthanasii v konkrétním případě. Přesto však nabízí jisté možnosti jak posoudit toto jednání. Jednání spočívající v aktivním usmrcení ze soucitu by bylo pravděpodobně posuzováno jako trestný čin vraždy dle § 140 tr. zákoníku. Není však vyloučeno, pokud lékař nebo příbuzní nejednali se zjištěným úmyslem, aby soud rozhodl o mimořádném snížení trestu odnětí svobody ve smyslu § 40 odst. 1 tr. z. Čin lékaře může být v některých případech při provádění euthanasie považován za účast na sebevraždě.⁴⁸ V jistých případech by se také mohlo jednat o zabití, kdy jedním z možných omluvitelných hnutí myslí je, dle judikatury, i soucit.⁴⁹ Osobně mám za to, že by měl mít každý člověk právo rozhodovat o svém vlastním životě a že v případech, kdy je člověk nevléčitelně nemocný a trpí nesnesitelnými bolestmi, měl by mít možnost ukončit svůj život důstojně a bezbolestně. Odmítání poskytování eutanázie osobám upoutaným na lůžko, které trpí bolestmi a jsou odkázáni pouze na své okolí, považuji dokonce za nehumánní a kruté.

3.2.3 Dělení eutanázie

3.2.3.1 Aktivní a pasivní eutanázie

Pojem aktivní eutanázie se dá definovat jako jednání, které má za úkol uspišit nebo navodit smrt druhého člověka. Aktivní eutanázie je tedy eutanázií v pravém slova smyslu. Naopak pasivní eutanázii lze definovat jako odmítnutí jednat nebo

---

⁴⁶ ŠPINKOVÁ, M., ŠPINKA, Š. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha : Cesta domů, 2006. ISBN 80-239-8592-2. s. 4-7

⁴⁷ KUČA, R., JAHNSOVÁ, A. *Právní aspekty euthanasie*. Právní rozhledy 7/1997. s. 356

⁴⁸ KUČA, R., JAHNSOVÁ, A. *Právní aspekty euthanasie*. Právní rozhledy 7/1997. s. 356

⁴⁹ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. září 2010, sp. zn. 8 Tdo 1115/2010

chceme-li nejednání, které by mělo nebo by mohlo mít za následek uspíšení smrti jiného člověka. Může se jednat například o nepodávání umělé výživy.⁵⁰

3.2.3.2 Přímá a nepřímá eutanázie

Přímá eutanázie se od té nepřímé liší tím, že navození smrti druhého člověka je jejím primárním úkolem. V případě nepřímé eutanázie je základním úkolem utiřit bolest a zmírnit utrpení. Pokud se tišením bolesti uspíší smrt, je to pouze vedlejší důsledek.⁵¹

3.2.3.3 Dobrovolná a nedobrovolná eutanázie

Dobrovolná eutanázie je usmrcení pacienta na jeho vlastní žádost, kdy on osobně požaduje svou vlastní smrt. Oproti tomu nedobrovolná eutanázie se děje u nekompetentních pacientů z rozhodnutí lékaře nebo na žádost rodiny. Může se jednat například o pacienty, jež jsou dlouhodobě připojeni na přístrojích, bez nichž by nebyli schopni života a není zde žádná šance, že by se jejich zdravotní stav zlepšil.⁵²

3.2.4 Paliativní medicína

Mezi nejčastější důvody, proč pacienti touží po eutanázii, patří deprese, strach ze smrti, bolest, touha zemřít co nejdůstojněji, nebo pocit, že jsou přítěží pro své blízké. S těmito všemi faktory souvisí i takzvaná paliativní medicína.⁵³

Paliativní medicína je druh medicíny zaměřený na komplexní zmírňování všeho, co působí utrpení a nejde jí především o prodloužení života.⁵⁴ Primárním úkolem paliativní medicíny není, aby pacient žil za každou cenu co nejdéle, nýbrž aby konec jeho života byl co nejsnesitelnější. Při paliativní medicíně jde zejména o výraznou a dostatečnou kontrolu bolesti a příznaků nemoci. Zvláštní pozornost věnuje paliativní medicína pacientovu psychickému stavu, jelikož deprese, úzkost

⁵⁰ KUČA, R., JAHNSOVÁ, A. *Právní aspekty euthanasie*. Právní rozhledy 7/1997. s. 356

⁵¹ KUČA, R., JAHNSOVÁ, A. *Právní aspekty euthanasie*. Právní rozhledy 7/1997. s. 356

⁵² ŠPINKOVÁ, M., ŠPINKA, Š. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?* Praha : Cesta domů, 2006. ISBN 80-239-8592-2. s. 12-13

⁵³ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 35

⁵⁴ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 36

a stavy zmatenosti jsou nejčastějšími problémy nejen pro umírajícího, ale i pro ty, kdo ho doprovází. Deprese a strach bývají až v polovině případů vyvolávajícími příčinami sebevražd. Mnohým pacientům pomůže empatický rozhovor a vědomí, že s nimi někdo soucítí. Paliativní péče je spojením medicíny, sociální péče, ošetřovatelství, duchovní péče, ergoterapie a fyzioterapie. Nutno dodat, že paliativní péče není v mnoha zemích, včetně České republiky, na dostatečné úrovni.⁵⁵

3.2.5 Hodnocení - argumenty zastánců a odpůrců eutanázie

Eutanázie je sice v dnešní české společnosti stále poněkud problémovým tématem, ale téměř každý má na ni vyhraněný názor a velice často jakákoliv diskuze končí opakováním stále stejných názorů, kdy obě skupiny nejsou schopny ani částečně akceptovat názory protistrany.

Australský etik Peter Singer obhajuje eutanázii⁵⁶, jelikož se domnívá, že osoba, která nad sebou ztratila schopnost odpovědně se rozhodovat, již není osobou. Člověk totiž podle Singerova názoru není osobou pouze díky příslušnosti k lidskému druhu, ale hlavně díky vlastnostem jako je sebeuvědomování, smysl pro minulost a budoucnost, sebekontrola, schopnost navazovat kontakty, komunikovat, dávat najevo zvědavost a starat se o druhé.⁵⁷

Mnozí zastánci eutanázie jsou toho názoru, že usmrcení na vlastní žádost lze za určitých předpokladů odůvodnit s ohledem na důstojnost člověka. Platí to pro případ, kdy se utrpení stane nesnesitelným a kdy je již nelze sladit s pacientovým hodnotovým systémem. Tehdy by se, dle názorů zastánců eutanázie, mělo vyhovět pacientovu přání a respektovat jeho autonomie.⁵⁸

Doktor Jack Kevorkian, jeden z největších průkopníků eutanázie, přezdívaný mimo jiné i doktor Smrt, považoval zákon zakazující eutanázii za

---

⁵⁵ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 37

⁵⁶ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 23

⁵⁷ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 23

⁵⁸ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 27

nemorální. Prohlašoval, že „*Norimberský soud řekl, že jako první věc musíte posoudit morálnost zákona, a pokud je zákon nemorální, neposlechnete jej. Ať přijmete jakýkoli zákon proti pomoci při sebevraždě a eutanázii, neuposlechnu jej...protože je z lékařského hlediska nemorální. Pokud je zákon sám o sobě svou podstatou nemorální, pak je naší vyšší povinností tento zákon porušovat.*“⁵⁹

Mezi odpůrce eutanázie se řadí především členové katolické církve. Papež Jan Pavel II. považuje eutanázii za symptom kultury smrti. Říká, že se tak člověk činí pánem nad životem a smrtí, když předčasně sobě nebo jiným způsobuje smrt. V katolické církvi je sebevražda hodnocena jako velmi těžký hřích. Naprosto totiž popírá nadvládu Boha nad životem i smrtí. Proto také, podle katolické církve, nemůže být sebevražda, či napomáhání k sebevraždě ospravedlněno.⁶⁰

Někteří odpůrci eutanázie tvrdí, že mnohdy až během procesu umírání, si člověk uvědomí podstatu celého života jako celku a bylo by tudíž neetické je o toto uvědomění připravit zkrácením času umírání. Každá etapa života má podle nich svůj význam a jelikož i umírání a samotná smrt k životu patří, tak i tento proces má svůj důležitý význam a člověk by ho měl respektovat.⁶¹

Mezi země, kde je možnost eutanázie právem upravena a povolena patří Nizozemsko, Belgie, několik států USA, jako například Ohio či Iowa a další. V České republice bylo již předloženo několik návrhů na zákonnou úpravu dané problematiky, kterými se zabývala i Poslanecká sněmovna, avšak zatím vždy vyjádřila nesouhlas s povolením eutanázie. Poslední takový návrh byl předložen v roce 2016 s názvem zákon o důstojné smrti. Z mého pohledu se jednalo o vydařený, ač stručný předpis, jehož přijetí by jistě uvítalo mnoho pacientů, jež touží po důstojném ukončení svého života.⁶²

---

⁵⁹ BROVINS, J. M., OEHMKE, T. H. *Vražda, nebo milosrdenství?: Dr. Smrt.* Praha : Brána, 1996. ISBN 80-85946-45-9. s. 105

⁶⁰ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie.* Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 25

⁶¹ VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie.* Praha : Vyšehrad, 2000. Cesty (Vyšehrad). ISBN 80-7021-330-2. s. 55

⁶² Důvodová zpráva k návrhu zákona o důstojné smrti. Sněmovní tisk č. 820/0, část 1/2. online cit. 2016-05-27. Dostupné na <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=820&CT1=0>

3.3 Vražda novorozeného dítěte matkou

Trestní zákoník se v § 142 věnuje trestnému činu vraždy novorozeného dítěte matkou, jehož skutková podstata zní: *„Matka, která v rozrušení způsobeném porodem úmyslně usmrtí při porodu nebo bezprostředně po něm své novorozené dítě, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až osm let.“*⁶³

Tato skutková podstata je, stejně jako zabití, privilegovanou skutkovou podstatou ke skutkové podstatě trestného činu vraždy. Pachatelem zde může být pouze a jenom matka novorozeného dítěte, jedná se tedy o konkrétní subjekt. Matka takového dítěte bude dle privilegované skutkové podstaty dle § 142 tr. zákoníku postihována i tehdy, nebyla-li přímým pachatelem, ale například spolupachatelem nebo pomocníkem. Spáchá-li takový čin například druh nebo manžel matky novorozeného dítěte, bude postihován za trestný čin vraždy.

Pro naplnění skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou není zapotřebí, aby matka aktivně konala (tedy například tak, že dítě uškrtí), ale postačí nekonání, tedy, že dítěti neposkytne nutnou péči k tomu, aby bylo schopno života (například je nezabalí, ponechá je na místě, kde porodila, neodstraní dítěti blány z obličeje atp.).

3.3.1 K pojmu novorozené dítě a počátek porodu

Dle komentářové literatury⁶⁴ se novorozeným dítětem rozumí dítě od počátku porodu, a to i ve chvíli, kdy zcela neopustilo matčino tělo a není od něj zcela odděleno. Až do počátku porodu jde o lidský plod. Počátkem porodu se přitom rozumí okamžik, kdy dítě začne opouštět tělo matky, tzn. při porodu se objeví hlavička dítěte nebo vedoucí část dítěte, při císařské řezu zřejmě začátek operativního zákroku). *„Pro účely trestního práva je třeba považovat porod za ukončený až okamžikem porození lůžka, tedy skončením tzv. třetí doby porodní. Novorozené dítě musí být živé a musí být vyvinuté natolik, aby bylo schopné mimoděložního života, a to alespoň po určitou dobu. Jinak by se jednalo*

---

⁶³ Viz § 142 zákona trestního zákoníku

⁶⁴ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1498

*o přerušení těhotenství. Nezáleží však na tom, zda je takové živě narozené dítě životaschopné či nikoli.*⁶⁵

Pro určení doby *bezprostředně po porodu* je rozhodné trvání stavu rozrušení způsobeného porodem, které je třeba zjišťovat na podkladě znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví porodnictví. Teprve až pomine stav rozrušení způsobené porodem, pomine i doba *bezprostředně po porodu*. Stav rozrušení zpravidla netrvá dlouho po porodu, neboť je vymezován spíše hodinami. Obecně se předpokládá, že rodička je po porodu vyčerpána a proto usne, čímž dojde k jejímu uklidnění, načerpání sil a rozrušení způsobené porodem tak pomine. Ve výjimečných případech však toto rozrušení může trvat i několik dní a proto je vždy zapotřebí vypracovat znalecký posudek pro určení doby trvání daného rozrušení.

Důvodem, proč je vražda novorozeného dítěte matkou sankcionována mírněji, než vražda dle § 140 tr. zákoníku, je rozrušení způsobené porodem. *„Naplnění znaku rozrušení způsobené porodem z pohledu privilegované skutkové podstaty vyžaduje vznik mimořádného duševního stavu u rodičky v posuzovaném případě, přičemž mimořádnost se posuzuje ve vztahu k běžnému stavu „průměrné“ rodičky rodící za obdobných podmínek“*⁶⁶ Nejedná se však o otázku přičetnosti, nýbrž o zvláštní duševní stav, jehož původem jsou fyziologické procesy, které byly vyvolány porodem.⁶⁷

Zvýšenou pozornost při objasňování rozrušení způsobeného porodem je zapotřebí věnovat v těch případech, kdy se obviněná na porod téměř nebo vůbec nepřipravovala a její chování naznačovalo, že rozhodnutí zbavit se dítěte učinila již před porodem.⁶⁸ Přesto z judikatury Nejvyššího soudu ČR vyplývá, že ačkoli obviněná plánuje vraždu novorozence již v době těhotenství, nemusí to automaticky znamenat, že v daném případě obviněná nejednala v rozrušení

⁶⁵ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1497-1498

⁶⁶ KUČERA, J. *Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou*. Trestněprávní revue č. 5/2003. s. 139

⁶⁷ DOLENSKÝ, A. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7. s. 558

⁶⁸ Stanovisko Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 31. října 1985 sp. zn. Tpjf 24/85

způsobeném porodem, což by byl důvod pro právní kvalifikaci ve smyslu § 142 t. z.⁶⁹

Na druhou stranu nelze s jistotou uvést, že každé úmyslné usmrcení dítěte matkou při porodu nebo krátce po něm bylo spácháno v rozrušení způsobeném porodem. Také okolnost, že matka rodila mimo zdravotnické zařízení a bez pomoci lékaře, bez dalšího neodůvodňuje závěr o naplnění tohoto znaku označené privilegované skutkové podstaty. Je zapotřebí, aby zjištění, že matka úmyslně usmrtila své dítě právě v rozrušení způsobeném porodem, vyplývalo z provedeného dokazování, zejména ze znaleckého posudku.⁷⁰

Lze se domnívat, že sankcionování tohoto trestného činu při trestní sazbě tři až osm let je velmi mírné, vzhledem k široké škále možností, které má žena, jež se ocitne v situaci, kdy je její těhotenství neplánované a nechtěné. V první řadě je zde pochopitelně namístě podstoupit umělé přerušování těhotenství a pokud tento svůj nežádoucí stav žena zjistí až ve chvíli, kdy již není možné umělé přerušování těhotenství provést, je zde možnost dát dítě k adopci, odložit ho ihned po porodu v nemocnici nebo při porodu mimo zdravotnické zařízení odložit dítě do tzv. babyboxu, kterých se v současné době nachází na území České republiky celkem 76 a ke dni 16. října 2019 bylo díky nim zachráněno 197 dětí.⁷¹

V případech vražd novorozeneckých dětí matkou je klíčovým aspektem právě výše zmíněný stav poporodního rozrušení, nicméně osobně věřím, že pokud žena zjistí, že je těhotná a dítě nechce, má mnoho možností, kterých může využít, aby ke smrti novorozence nedošlo, kupříkladu porodit dítě v nemocnici, kde by k vraždě novorozence mohlo dojít jen velmi těžko. Proto mám za to, že by bylo na místě zpřísnit trestní sankci za tento trestný čin. Pozitivním faktem ovšem zůstává, že v České republice je vražda novorozence matkou spíše ojedinělá, kdy například během roku 2018 nebyl Policií České republiky registrován jediný případ spáchání tohoto trestného činu.⁷²

---

⁶⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČSR ze dne 25. ledna 1974 sp. zn. 7 To 45/73

⁷⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. října 2012 sp. zn. 11 Tdo 149/2012.

⁷¹ <https://www.babybox.cz/?p=zprava>

⁷² <https://www.policie.cz/clanek/statisticke-prehledy-kriminality-za-rok-2018.aspx>

3.4 Usmrcení z nedbalosti

Základní skutková podstata trestného činu usmrcení z nedbalosti dle § 143 tr. zákoníku zní: *„Kdo jinému z nedbalosti způsobí smrt, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo zákazem činnosti.“*

V dalších odstavcích jsou pak vyjádřeny okolnosti, které podmiňují použití vyšší trestní sazby. Těmito okolnostmi může být například skutečnost, že pachatel porušil důležitou povinnost vyplývající z jeho zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce nebo uloženou mu podle zákona či že pachatel hrubě porušil zákony o ochraně životního prostředí, o bezpečnosti práce, dopravy nebo hygienické zákony. Poslední odstavec se pak váže na odstavec třetí, kdy je počítáno s případem, že pachatel způsobí takovým jednáním smrt nejméně dvou osob.

Porušení důležité povinnosti nelze spatřovat v jakémkoli porušení předpisů, jež mají vztah k bezpečnosti života a zdraví, ale jen takových, u kterých jejich porušení značně zvyšuje možnost usmrcení, tedy jejichž porušení má zpravidla za následek nebezpečí pro lidský život.⁷³ *„Za porušení důležité povinnosti lze považovat jen porušení takové povinnosti, které má zpravidla za následek usmrcení nebo způsobení těžké újmy na zdraví.“*⁷⁴

Není možné podat alespoň rámcový přehled všech možných důležitých povinností, avšak judikatura poukazuje na jednotlivé, nejtypičtější případy porušení důležité povinnosti, zejména týkající se porušení důležité povinnosti řidiče motorového vozidla. Z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2001, sp. zn. 3 Tz 182/2001, vyplývá následující: *„Při posuzování okolností, které může či nemůže řidič předvídat, je třeba vycházet z konkrétní dopravní situace. Z hlediska zavinění z nedbalosti to pak znamená, že kromě míry povinné opatrnosti vyplývající z pravidel silničního provozu zde existuje i její subjektivní vymezení, vztahující se k míře opatrnosti, kterou je schopen řidič v konkrétním případě vynaložit. O zavinění z nedbalosti může jít pouze tehdy, pokud povinnost a možnost předvídat porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem*

---

⁷³ JELÍNEK, J. In: JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*, 7. vydání. Praha : Leges, 2017, ISBN 978-80-7502-230-1, s. 216

⁷⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu z 28. července 1963 - 1 Tz 36/63

*jsou dány současně.*⁷⁵ V praxi se tak s těmito trestnými činy můžeme setkat například v dopravě, kdy je nutná bezprostřední příčinná souvislost mezi jednáním pachatele (řidiče) spočívajícím v porušení dopravního předpisu a dopravní nehodou s následkem smrti poškozeného. Příkladem takového jednání může být situace, kdy se řidič rozhodne předjet vozidlo, aniž by měl dostatečný výhled, tak si musí být alespoň vědom toho, že se v protisměru může objevit další vozidlo a může dojít ke srážce, je proto namístě požadovat po takovém řidiči nutnou míru předvídatelnosti možného následku jeho konání. Nelze však bez dalšího tvrdit, že porušením důležité povinnosti je porušení jakéhokoli předpisu o dopravě. *„Nejde o porušení důležité povinnosti, jestliže řidič motorového vozidla, jedoucí na přímém úseku silnice přiměřenou rychlostí, chce vozidlo zastavit a v důsledku řidičské nezkušenosti na mokré vozovce prudce zabrzdí, uvede je tím do smyku a způsobí na něm větší škodu.*“⁷⁶ Mezi typické případy, kdy se dle judikatury jedná o porušení důležité povinnosti v dopravě, patří zejména *řízení motorového vozidla pod vlivem požitého alkoholu, nepřiměřeně rychlá jízda, především v zatáčce, již se vozidlo dostane do protisměru, předjíždění v místech, kde je to zakázáno, couvání s nákladním autem na veřejném prostranství při nedostatečné přehlednosti bez zajištění další náležitě poučenou osobou, nesledování technického stavu vozidla, zejména účinnosti brzd, o nichž řidič ví, že řádně nefungují, porušení předpisů o zastavení nebo zmírnění rychlosti jízdy za situace vytvořené vjezdem na silnici s předností v jízdě, na železniční přejezd, do nepřehledné zatáčky apod.*⁷⁷

3.5 Účast na sebevraždě

Základní skutková podstata tohoto trestného činu je upravena v § 144 odst. 1 t. z. a zní *„Kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy, odnětím svobody až na tři léta.“* Je třeba zdůraznit, že sebevražda ani její pokus nejsou trestnými činy.

---

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. září 2001 sp. zn. 3 Tz 182/2001

⁷⁶ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSR ze dne 21. července 1986, sp. zn. 4 Tz 19/86

⁷⁷ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: Komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1507

Sebevražda je úmyslné usmrcení sebe samého, přičemž není podstatné jakých prostředků bylo užito, a proto může jít o sebevraždu zastřelením, oběšením, požitím jedu apod.⁷⁸ Trestný čin účasti na sebevraždě je oproti sebevraždě jednáním trestným a je popsáno právě v § 144 odst. 1, tedy jedná se o situaci, kdy osoba jiného pohne k sebevraždě anebo mu k ní pomáhá. Pro naplnění znaků skutkové podstaty tohoto trestného činu nepostačí, když je osoba účastna na události, při níž si jiný způsobí neúmyslně, neboť o sebevraždu se jedná ve chvíli, kdy je zde úmysl způsobit si smrt.⁷⁹ Objektem trestného činu je, stejně jako u ostatních trestných činů proti životu, lidský život. Pachatelem tohoto trestného činu může být kdokoli. Není zde tedy konkrétní subjekt jako například v případě trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 t. z. Subjektivní stránka zde vyžaduje zavinění ve formě úmyslu. Pro naplnění znaku *pohne jiného k sebevraždě* nestačí pouze skutečnost, že pachatelovo špatné zacházení bylo příčinou sebevraždy, ale je třeba, aby se pachatel choval špatně vůči jinému s úmyslem pohnout ho k sebevraždě.⁸⁰

Judikatura hovoří i o případě, kdy se obviněný a poškozený dohodnou na vzájemném usmrcení. „*Jestliže obviněný a poškozený se dohodnou na vzájemném úmyslném usmrcení jeden druhého jako způsobu společného dobrovolného ukončení života, potom dohodnuté jednání obviněného, jehož následkem byla smrt poškozeného, naplňuje znaky trestného činu vraždy podle § 219 odst. 1 tr. zák. (nyní § 140 odst. 1 t. z.), nikoli znaky trestného činu účasti na sebevraždě podle § 230 tr. zák. (nyní § 144 t. z.). Uvedené okolnosti činu, zejména svolení poškozeného, mohou v konkrétním případě mít význačný vliv na stupeň nebezpečnosti činu pro společnost a spolu s dalšími okolnostmi svědčícími ve prospěch obviněného být důvodem pro použití ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody.*“⁸¹

---

⁷⁸ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR ze dne 19. února 1985, sp. zn. 3 To 8/85

⁷⁹ HASCH, K. In: J. JELÍNEK In : JELÍNEK, J., a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 7. vydání. Praha : Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 549

⁸⁰ Rozhodnutie Najvyššieho súdu SSR ze dne 19. února 1985, sp. zn. 3 To 8/85

⁸¹ Rozsudek vrchního soudu v Praze ze dne 17. července 1996, sp. zn. 8 To 25/96

V dalších dvou odstavcích výše zmíněného ustanovení jsou pak popsány kvalifikované skutkové podstaty, kdy je trestný čin účasti na sebevraždě spáchán na těhotné ženě, dítěti, na osobě, jež je stížena duševní poruchou či na dítěti mladším patnácti let.

3.5.1 K pojmu pohnutí jiného k sebevraždě a pomoc jinému k sebevraždě

Vzhledem ke skutečnosti, že osoba, jež se rozhodla k usmrcení sebe samého se nedopouští trestného činu, je jednání, jež má povahu návodu či pomoci, trestné jako pachatelství. Obsah pojmů pomáhá a pohne je zapotřebí vykládat ve smyslu obecného ustanovení § 24 t. z., jež upravuje tyto formy účastenství.⁸²

Pohnutím k sebevraždě může být jakékoli jednání, které je způsobit vyvolat v jiné osobě rozhodnutí spáchat sebevraždu. Může jít například přemlouvání, utvrzování, poučení o možnosti spáchat sebevraždu, schvalování sebevraždy u jiné osoby, pokud jí má být vzbuzeno rozhodnutí konkrétní osoby spáchat sebevraždu. Může jít zároveň i o zlé zacházení, týrání nebo vyvolávání depresivních stavů s cílem pohnout jiného k sebevraždě.⁸³ K tomuto pohnutí se, stejně jako k pomoci, musí vztahovat pachatelův úmysl a nestačí, že byl pachatel pouze účasten události, při níž osoba spáchala sebevraždu. Pachatel musí vědět, že svým jednáním může jiného pohnout k sebevraždě a pro případ, že se tak stane, je s tím přinejmenším srozuměn. Jedná se o úmyslný trestný čin, kdy je zapotřebí alespoň pachatelův nepřímý úmysl k pohnutí jiného k sebevraždě.

Hovoříme-li o pomoci jinému k sebevraždě, tak může jít o pomoc fyzickou i psychickou. Fyzickou pomocí je například opatření prostředků k provedení sebevraždy, odstranění překážek, zajištění prostředí k nerušenému

---

⁸² HASCH, K. In: JELÍNEK, J., a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 7. vydání. Praha : Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-380-3. s. 550

⁸³ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář.* 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1523-1524

provedení sebevraždy atp. Psychická pomoc pak může spočívat v radě, utvrzování v předsevzetí provést sebevraždu atp.⁸⁴

---

⁸⁴ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 1523-1524

4 Otázka zavinění

Trestní zákoník rozlišuje dvě formy zavinění, kdy v § 15 t. z. je v odstavci prvním, písmenu a) upraven úmysl přímý a v písmenu b) úmysl nepřímý/ eventuální. V § 16 t. z. je pak upravena nedbalost, kdy v písmenu a) je ustanovení týkající se nedbalosti vědomé, v písmenu b) nedbalost nevědomá a v druhém odstavci téhož ustanovení je upravena tzv. hrubá nedbalost.

„Zavinění je psychický vztah pachatele k poruše či ohrožení objektu trestného činu nebo jeho předmětu útoku, jakož i k jeho jednání uvedenému v trestním zákoně, které je vyvolávající.“⁸⁵ Zavinění je dle výše zmíněných ustanovení vybudováno na dvou složkách, složce intelektuální a složce volní.

Složka intelektuální (vědění) zahrnuje především vnímání objektivního světa, ve kterém se pachatel pohybuje, a to v celkové souvislosti a historii jeho prožívání skutečnosti, což pak formuje jeho úsudky, jež si tvoří na základě svých znalostí a získaných zkušeností (např. pachatel ví, že v České republice trvá základní školní docházka do 15 let, a proto u žákyně šesté třídy usoudí, že jí je okolo dvanácti let, tedy že je mladší patnácti let, což má rozhodný význam pro spáchání trestného činu pohlavního zneužití dle § 187).⁸⁶

Složka volní pak zahrnuje aktivní kladný vztah k zamýšleným či uvažovaným skutečnostem. Pachatel tedy chce ohrožit nebo porušit určitý zájem chráněný zákonem (např. pachatel ví, že v České republice je trestné usmrtit člověka (zájmem chráněný zákonem je v tomto případě lidský život), a i přesto se rozhodne poškozeného bodnout do hrudníku a chce tímto konáním způsobit smrt poškozeného).

4.1 Úmysl přímý (dolus directus)

Úmysl přímý, jak už bylo řečeno výše, je upraven v § 15 odst. 1 písm. a) t. z., který říká: *„Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrožit zájem chráněný*

---

⁸⁵ KRATOCHVÍL, V. In: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 279

⁸⁶ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 202-233

takovým zákonem.“ Přímý úmysl je založen na volní složce, kdy pachatel chce svým jednáním způsobit předpokládaný následek spočívající v ohrožení nebo porušení zájmu chráněného zákonem. V této volní složce je pak obsažena i druhý složka, srozumění s následkem, která je ovšem u přímého úmyslu skryta. Komentářová literatura k přímému úmyslu mimo jiné uvádí následující: „*Pokud pachatel předpokládal, že k porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem nezbytně a nutně dojde, jde vždy o úmysl přímý, neboť pokud pachatel pokládá uvedený následek za nutný, zcela jistě jej také chce, a nejde tudíž o pouhé srozumění s tím, co pachatel svým jednáním způsobí). O přímý úmysl jde i tehdy, jestliže pachatel sleduje cíl z hlediska trestního práva zcela nezávadný, ale ke splnění tohoto cíle (např. zakoupení drahého automobilu) nutně svým jednáním zasahuje zájem chráněný trestním zákonem (např. peníze k jeho zakoupení chce získat vyloupením banky). Přímý úmysl zahrnuje i případy, když pachatel chce sice způsobit následek předpokládaný trestním zákoníkem, ale tento následek není přímo cílem jeho jednání (např. řidič nechce poskytnout pomoc předpokládanou v § 150 odst. 1, aby si nepotřísnil potahy sedadel v autě krví).*“⁸⁷

4.2 Úmysl nepřímý/eventuální (dolus eventualis)

Ustanovení § 15 odst. 2 písm. b) t. z. upravující nepřímý úmysl zní: „*Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel věděl, že svým jednáním může takové (viz. § 15 odst. 1 písm. a) t.z.) porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.*“ Pachatelovým cílem tedy bezprostředně není ohrozit nebo porušit zájem chráněný zákon, ale je si vědom, že takové porušení či ohrožení může nastat a pro případ, že nastane, je s tímto následkem srozuměn. Např. pachatel v úmyslu rozbít výlohu obchodu svého konkurenta (na veřejně přístupném místě) zasáhne kamenem kolemjdoucího člověka a způsobí mu ublížení na zdraví. Pachatel tedy chtěl způsobit svému konkurentovi škodu, ale byl srozuměn s tím, že na veřejně přístupném místě může

---

⁸⁷ ŠÁMAL, P. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 221

svým jednáním (házením kamení do skleněné výlohy) způsobit někomu újmu na zdraví.

4.2.1 Pojem srozumění

„Srozumění dle § 15 odst. 2 t.z. znamená i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Srozumění je vykládáno prostřednictvím tzv. teorie smíření s naplněním znaků skutkové podstaty, kdy pachatel sice přímo nechtěl vyvolat daný následek, ale věděl o tom, že tento následek, který přijal jako možný, zřejmě, pravděpodobně nastane.“⁸⁸

Pojem srozumění se ukázal jako nesnadno aplikovatelný v situacích, kdy je pachatel k trestnému následku lhostejný, protože lhostejnost znamená velmi slabou vůli, ne-li přímo absenci vůle.⁸⁹ Rozlišuje se mezi pravou a nepravou lhostejností, kdy panuje názor, že pokud pachatelova lhostejnost znamená jeho kladné stanovisko (smíření) k oběma možnostem, jak k trestněprávně relevantnímu (tedy, že následek spočívající v porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem způsobí), tak irelevantnímu následku jeho jednání (následek nezpůsobí) – jedná se o lhostejnost nepravou, srozumění s následkem, a tedy o úmysl nepřímý. Pravá lhostejnost pak značí pachatelův naprostý nezájem. Při srozumění pachatel nepočítá s žádnou konkrétní okolností, jež by mohla následku zabránit.⁹⁰ Z judikatury Nejvyššího soudu týkající se případu, kdy pachatelka zezadu přistoupila k poškozenému, srazila ho na skleněnou výplň nad podchodem a následně ho kopl do chodila „bylo pro způsobený trestněprávně relevantní následek, tedy pro smrt poškozeného, rozhodující chování obviněné spočívající v tom, že ač věděla, že za proraženou skleněnou výplň je podchod a že pád do hloubky podchodu je způsobilý přivodit poškozenému smrtelné zranění, záměrně kopl ležícího poškozeného do chodidla, resp. vědomě působila silou ve směru

---

⁸⁸ MAŘÁDEK, D. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní revue 9/2016, s. 207

⁸⁹ MAŘÁDEK, D. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní revue č. 9/2016, s. 207

⁹⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. dubna 2003, sp. zn. 11 Tdo 743/2002

*podélné osy jeho těla a ve směru jeho následného pádu do podchodu. Popsané aktivní chování obviněné přitom bylo projevem její vůle navenek. Jestliže tedy obviněná vedena svou vůlí toto chování uskutečnila, současně tím akceptovala možný trestněprávně relevantní následek, takže projevila kladné stanovisko k jeho vzniku.*⁹¹ Pachatelka tedy věděla o hrozícím nebezpečí pádu, který by mohl poškozeného usmrtit a i přesto jej úmyslně koplá takovým způsobem, který mohl s vysokou mírou pravděpodobnosti pád způsobit. Je tudíž zřejmé, že pachatelka byla s takovou možností srozuměna.

4.3 Nedbalost vědomá (culpa luxuria)

Nedbalost vědomá je upravena v § 16 odst. 1 t. z.: *„Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, ale bez přiměřených důvodů spoléhal, že takové porušení nebo ohrožení nezpůsobí.“* Zde je tedy, oproti úmyslu přímému a nepřímému, přítomna pouze složka intelektuální (vědění). Vědomá nedbalost je vybudována na vědomí možnosti vzniku trestněprávně relevantního následku, což je určitá schopnost pachatele rozpoznat a zhodnotit okolnosti, kdy je zde možné nebezpečí pro zájem chráněný zákonem. Je zapotřebí rozpoznat, zda se jedná o nedbalost vědomou, kdy pachatel bez přiměřených důvodů spoléhá, že k následku nedojde nebo zda se jedná o omyl, kdy pachatel jedná na základě nesprávné znalosti skutečnosti.⁹² Například pokud řidič motorového vozidla vjede do křižovatky i přesto, že se nachází na vedlejší silnici a vidí na hlavní silnici jiné motorové vozidlo s tím, že má za to, že dané jiné motorové vozidlo se pohybuje tak pomalu, že je ještě možné bezpečně vjet do křižovatky, avšak tento „spoleh“ bude nepřiměřený a dojde ke srážce, bude se jednat o vědomou nedbalost. Pokud by však řidič měl za to, že se vozidlo

---

⁹¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. května 2004, sp. zn. 5 Tdo 348/2004

⁹² ŠÁMAL, P. In : ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 235-236

nepohybuje směrem ke křižovatce, ale od ní, jednalo by se o chybné vnímání skutečnosti a tedy skutkový omyl negativní.⁹³

Úmysl nepřímý (*dolus eventualis*) a nedbalost vědomá (*culpa luxuria*) se shodují ve složce intelektuální. Odlišují se od sebe však především tím, že při nepřímém úmyslu se vyžaduje pozitivní vůle ke skutku, zatímco u vědomé nedbalosti vůle chybí, resp. je dána v negativním významu, tedy v nechtění. Pachatel jednající s vědomou nedbalostí ví, že může způsobit porušení či ohrožení zájmu chráněného zákonem, ale spoléhá, že takové porušení či ohrožení nenastane, nechce ho, zatímco pachatel jednající s nepřímým úmyslem je srozuměn se skutečností, že svým jednáním může porušení či ohrožení zájmu chráněného zákonem způsobit a spoléhá pouze na šťastnou náhodu, která vzniku škodlivého následku zabrání.⁹⁴

4.4 Nedbalost nevědomá (*culpa negligentia*)

Nedbalost nevědomá je upravena v § 16 odst. 2 t. z.: „*Trestný čin je spáchán z nedbalosti, jestliže pachatel nevěděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, ač o tom vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl.*“ Z tohoto ustanovení je tedy zřejmé, že složka intelektuální tedy naprosto chybí a v důsledku toho chybí i složka volní. Pachatel tedy vůbec neví, že svým jednáním může ohrozit nebo porušit zájem chráněný zákonem, ačkoli vzhledem ke svým osobním poměrům (intelekt, dosažené vzdělání, postavení atp.) a k okolnostem případu toto vědět měl a mohl. Jak bylo výše uvedeno, nedbalost vědomá se pojmově vylučuje s omylem negativním. To však neplatí u nevědomé nedbalosti. *Nevědomá nedbalost se stává základem negativních omylů pachatele, proto jedná-li pachatel v tomto stavu. Jeho trestní odpovědnost nebude vyloučena, je-li po subjektivní stránce alespoň*

---

⁹³ KRATOCHVÍL, V. In: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 295

⁹⁴ HERCZEG, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7. s. 197

*minimální podmínkou trestnosti právě nedbalost nevědomá (srov. Slova „...byť i z nedbalosti“).*⁹⁵

4.4.1 Požadavek zachování potřebné míry opatrnosti

*„Kritériem vědomé i nevědomé nedbalosti je zachovávání určité míry opatrnosti pachatelem, která je zpravidla charakterizována jako potřebná míra opatrnosti. Ta je dána spojením objektivního a subjektivního hlediska při předvídání způsobení poruchy nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákonem, neboť jedině spojení obou těchto hledisek při posuzování trestní odpovědnosti za trestný čin z nedbalosti odpovídá zásadě odpovědnosti za zavinění v trestním právu.“*⁹⁶

Objektivní hledisko požaduje od každého stejnou míru opatrnosti. Vyšší míra opatrnosti je požadována především u osob vykonávající určitá povolání jako je lékař, stavební technik atp.

Subjektivním hlediskem pak rozumíme určitou míru opatrnosti, která může být v konkrétní případ pachatelem vynaložena.⁹⁷ Při zkoumání zavinění pachatele nepostačí samotné zjištění, že pachatel věděl, že svým jednáním může způsobit porušení nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem, ale je zapotřebí zkoumat všechny okolnosti, z nichž by bylo možno spolehlivě dovodit, že pachatel bez přiměřených důvodů spoléhal, že porušení nebo ohrožení zájmu chráněného trestním zákoníkem svým jednáním nezpůsobí.

Přiměřenost důvodů je nutno zkoumat zejména z hlediska zkušenosti pachatele, osobních vlastností a zdravotního stavu pachatele a ostatních okolností případu, jako je například místo, čas, prostředí spáchaného činu atp. *„Míra opatrnosti je podle judikatury zachována i tehdy, jestliže odpovědná osoba sice nedodržela příslušný bezpečnostní předpis, avšak zajistila bezpečnost jiným*

---

⁹⁵ KRATOCHVÍL, V. In: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část. 2. vydání.* Praha : C.H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 296

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. června 2012, sp. zn. 5 Tdo 540/2012

⁹⁷ HERCZEG, J. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné. 8., přepracované vydání.* Praha : Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7. s. 193-195

*vhodným způsobem, který odpovídá novým poznatkům vědeckým, technologickým apod.*⁹⁸

4.5 Hrubá nedbalost (culpa lata)

Hrubou nedbalostí rozumíme vyšší stupeň intenzity nedbalosti na základě pachatelova přístupu k požadavku náležité míry opatrnosti, která je charakterizována v § 16 odst. 2 t. z. jako zřejmá bezohlednost k zájmům chráněným trestním zákonem. Existují trestné činy, které lze spáchat jen z hrubé nedbalosti, kdy se jedná například o trestný čin způsobení úpadku dle § 244 t. z., trestný čin zanedbání péče o zvíře z nedbalosti dle § 303 a další.

---

⁹⁸ ŠÁMAL, P. In : ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 236-237

5 Přitěžující a polehčující okolnosti u jednotlivých forem usmrcení

5.1 Obecná charakteristika přitěžujících okolností

Přitěžujícími okolnostmi jsou jedním z prostředků individualizace ukládaného trestu. Jedná se o právně významné skutečnosti, jež ovlivňují druh a výměru trestu v neprospěch pachatele. Jejich demonstrativní výčet (soud může přihlídnout i k jiným okolnostem, které by mohly ovlivnit druh a výměru trestu v neprospěch pachatele) nalezneme v ustanovení § 42 tr. z.⁹⁹ Jedná se zejména o situace, kdy pachatel spáchal trestný čin s rozmyslem nebo po předchozím uvážení, spáchal trestný čin ze ziskuchtivosti, z pomsty, z národnostní, rasové, etnické, náboženské, třídní či jiné podobné nenávisti nebo z jiné zvlášť zavrženíhodné pohnutky, spáchal trestný čin surovým nebo trýznivým způsobem, zákeřně, se zvláštní lstí nebo jiným obdobným způsobem, spáchal trestný čin využívaje něčí nouze, tísně, bezbrannosti, závislosti nebo podřízenosti, trestným činem porušil zvláštní povinnost, ke spáchání trestného činu zneužil svého zaměstnání, postavení nebo funkce, spáchal trestný čin vůči osobě podílející se na záchraně života a zdraví nebo na ochraně majetku, spáchal trestný čin ke škodě dítěte, osoby blízké, těhotné, nemocné, zdravotně postižené, vysokého věku nebo nemohoucí, atp.

V ustanovení § 39 odst. 5 tr. z. je vyjádřen požadavek zavinění, kdy soud přihlídnou k přitěžující okolnosti *a) jde-li o těžší následek, i tehdy, zavinil-li jej pachatel z nedbalosti, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje i zde zavinění úmyslné, b) jde-li o jinou skutečnost, i tehdy, jestliže o ní pachatel nevěděl, ač o ní vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl, vyjímaje případy, kdy trestní zákon vyžaduje, aby o ní pachatel věděl.*

5.2 Obecná charakteristika polehčujících okolností

Polehčujícími okolnostmi jsou, stejně jako v případě přitěžujících okolností, právně významné skutečnosti mající vliv na povahu a závažnost

---

⁹⁹ PŮRY, F. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 556

trestného činu, jsou významné pro dosažení účelu trestu nebo vyjadřují možnosti nápravy pachatele či jeho poměry. Tím, na rozdíl od přitěžujících okolností, ovlivňují druh a výměru ukládaného trestu ve prospěch pachatele trestného činu.¹⁰⁰

Ustanovení § 41 tr. z. obsahuje demonstrativního výčet těchto polehčujících okolností. Jsou jimi zejména: spáchání trestného činu poprvé a pod vlivem okolností na pachateli nezávislých, v silném rozrušení, ve věku blízkém věku mladistvých, pod tlakem závislosti nebo podřízenosti, pod vlivem hrozby nebo nátlaku, pod vlivem tíživých osobních nebo rodinných poměrů, které si pachatel sám nezpůsobil, při odvracení útoku nebo jiného nebezpečí, aniž byly zcela splněny podmínky nutné obrany nebo krajní nouze, dále kdy pachatel vedl před spácháním činu řádný život, přičinil se o odstranění škodlivých následků včetně dobrovolné náhrady škody, trestného činu upřímně litoval atp. Tyto okolnosti jsou důležitým prostředkem soudní individualizace trestu, jelikož blíže charakterizují jednotlivé stránky trestného činu nebo osobu pachatele a jejich uplatnění je možné při ukládání prakticky kteréhokoli druhu trestu, nejde-li však o trest za trestný čin, jehož zákonným znakem je některá z polehčujících okolností (viz ustanovení § 39 odst. 4 tr. z.)¹⁰¹

5.3 K okolnostem zvláště přitěžujícím

Tento pojem oproti okolnostem polehčujícím a přitěžujícím nemá nic společného s ukládáním trestu, nýbrž se jedná o znak kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, jež podmiňuje použití vyšší trestní sazby. Řadí se tedy do kategorie spojené s vinou, nikoli trestem.¹⁰² Vzhledem ke skutečnosti, že tyto okolnosti zpravidla podstatně zvyšují společenskou škodlivost činu, jsou tyto pravidelně uvedeny ve vyšších odstavcích u jednotlivých skutkových podstat

---

¹⁰⁰ ŠÁMAL, P. *Polehčující okolnosti*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právníkový slovník*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. dostupné na www.beck-online.cz

¹⁰¹ ŠÁMAL, P. *Polehčující okolnosti*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právníkový slovník*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. dostupné na www.beck-online.cz

¹⁰² FENYK, J. In: KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7179-082-2. s. 63

trestných činů ve zvláštní části tr. z.¹⁰³ Zajisté je třeba zdůraznit, že není možné u pachatele uplatnit kvalifikovanou okolnost, jež je uvedena v kvalifikované skutkové podstatě trestného činu, a současně použít tutéž obecně přitěžující okolnost.

5.4 Přitěžující a polehčující okolnosti u trestných činů proti životu

Je třeba uvědomit si, že mnoho skutkových podstat trestných činů proti životu v sobě již obsahuje zákonný znak polehčující okolnosti. Například trestný čin zabití již obsahuje znak *silného rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli*, který by jinak mohl být polehčující okolností dle § 41 písm. b) tr. z., avšak jak již bylo vysvětleno výše, uplatnění polehčujících okolností je možné pouze ve chvíli, kdy tyto nejsou zákonným znakem daného trestného činu. Podobný případ můžeme pozorovat u trestného činu vraždy, konkrétně § 140 odst. 2 tr. z., kde je zákonným znakem trestného činu jeho spáchání *s rozmyslem nebo po předchozím uvážení*. V jiném případě by se mohlo jednat o přitěžující okolnost dle § 42 písm. a) tr. z. Stejně tomu tak je v případě vraždy dle § 140 odst. 3 tr. z., kdy je zákonným znakem trestného činu jeho spáchání na dítěti mladším patnácti let, dvou nebo více osobách, na těhotné ženě, zvláště surovým nebo trýznivým způsobem atd. V případě vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 tr. z. je čin spáchán na novorozenci. Za situace, kdy by byl novorozenec zavražděn někým jiným, než matkou v rozrušení způsobeném porodem, by se nepochybně mohlo jednat o přitěžující okolnost dle § 42 písm. h) tr. z.

Přihlédnutí k přitěžujícím a polehčujícím okolnostem u trestných činů proti životu se tedy v zásadě nijak neliší od přihlédnutí k těmto okolnostem u jiných druhů trestných činů a výměry trestů za ně, tedy je třeba vždy dbát zvýšené pozornosti otázce zavinění, hovoříme-li o přitěžujících okolnostech, a stejně tak je třeba věnovat náležitou pozornost zákonným znakům trestných činů, jelikož kombinace obsahově stejného zákonného znaku trestného činu a přitěžující nebo polehčující okolnosti není možná.

---

¹⁰³ ŠÁMAL, P. *Okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby*. In: HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. dostupné na www.beck-online.cz

6 Trestání jednotlivých výše uvedených násilných trestných činů

6.1 K pojmu a účelu trestní sankce

Trestní sankce jsou upraveny v trestním zákoníku, konkrétně v hlavě páté, v § 36-104. Za trestní sankce považuje české právo trest a ochranné opatření. Sankce představuje negativní důsledek, újmu, kterou je pachatel povinen strpět, dopustí-li se porušení určitého pravidla, tedy trestného činu.¹⁰⁴ Je zde tedy nějaké pravidlo, které určuje určitou povinnost v podobě konání či nekonání, přičemž zároveň stanovuje, že důsledkem porušení pravidla bude určitá sankce.

Pojem trestní sankce můžeme definovat jako „*prostředek státního donucení, kterým má být pachateli způsobena jistá újma, kdy však tato sankce může být uložena pouze pachateli trestného činu, přičemž jejím ukládáním jsou pověřeny jen soudy, které tyto sankce ukládají v mezích a na základě zákona.*“¹⁰⁵ Trestní zákon z roku 1961 přímo stanovil, že „*Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.*“¹⁰⁶ Ačkoli v trestním zákoníku z roku 2009 takovéto ustanovení není, smysl a účel trestních sankcí je stejný.

Trestní sankce má několik funkcí, z nichž každá může být plněna jednotlivě nebo všechny současně. Mezi funkce trestní sankce řadíme funkci reparační, represivní, stabilizační a preventivní.¹⁰⁷

---

¹⁰⁴ CHMELÍK, J. In: CHMELÍK, J., NOVOTNÝ, F., STOČESOVÁ, S. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 197

¹⁰⁵ TLAPÁK, NAVRÁTILOVÁ, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 385

¹⁰⁶ § 23 zákona č. 140/1961 Sb. trestní zákon

¹⁰⁷ CHMELÍK, J. In: CHMELÍK, J., NOVOTNÝ, F., STOČESOVÁ, S. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 197

Funkci preventivní je dále možné dělit na individuální, která má působit na pachatele a generální, která má za úkol působit na společnost.¹⁰⁸ Dále je možné hovořit o negativní individuální prevenci, jež má za úkol zabránit pachateli v páchání další trestné činnosti a o pozitivní individuální prevenci, která má na pachatele působit výchovně. Generální prevenci můžeme stejně jako individuální také dále rozlišovat na negativní generální prevenci, jež má odradit potenciální pachatele ve společnosti od páchání trestné činnosti a pozitivní generální prevenci, která má za úkol upozornit společnost na škodlivost a trestnost určitých jednání.¹⁰⁹

Trestní sankce mají především ale ochránit společnost před pachateli trestných činů, pomoci zabránit v páchání další trestné činnosti, pozitivně působit na pachatele a vést ho řádnému životu a odradit společnost od páchání trestné činnosti.¹¹⁰

6.2 Zásady ukládání trestů

Jak již bylo uvedeno výše, trest může být uložen pouze pachateli trestného činu, přičemž tímto ukládáním jsou pověřeny výhradně soudy, jež tyto tresty ukládají na základě a v mezích zákona. Zároveň také pouze zákon stanoví, které jednání je trestným činem.

Mezi zásady trestání patří především zásada *nulla poena sine lege*, tedy žádný trest bez zákona, jež je vyjádřena jak v čl. 39 Listiny základních práv a svobod, tak v § 37 odst 1 tr. zákoníku. Dále zásada přiměřenosti, která vyjadřuje, že trest musí odpovídat závažnosti trestného činu. Zásada humanity sankcí, která zakazuje ukládání krutých a nepřiměřeně přísných trestů ve vztahu k pachateli, zásada personality sankce- tedy, že trest má postihovat pouze pachatele trestného činu a vliv trestu na okolí (především rodinu) má být

---

¹⁰⁸ CHMELÍK, J. In: CHMELÍK, J., NOVOTNÝ, F., STOČESOVÁ, S. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 197

¹⁰⁹ NOVOTNÝ, O. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7. s. 296-297

¹¹⁰ CHMELÍK, J. In: CHMELÍK, J., NOVOTNÝ, F., STOČESOVÁ, S. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 197

minimální. Dále například zásada individuality sankcí, která je chápána tak, že při stanovení výše a druhu trestu je zapotřebí zohlednit polehčující i přitěžující okolnosti, konkrétní okolnosti případu, povahu a závažnost spáchaného trestného činu a poměry pachatele.¹¹¹

6.3 Trestání trestných činů proti životu

Současná praxe při trestání trestných činů se řídí zásadou depenalizace, tedy snahou nahrazovat trest odnětí svobody alternativními sankcemi a opatřeními.¹¹² Je však zřejmé, že při stanovení trestu, při němž došlo k narušení jednoho z nejdůležitějších lidských práv a sice práva na život, je často nevyhnutelné uložit právě trest odnětí svobody.

6.3.1 Trestání trestného činu vraždy

Zákon stanovuje trest odnětí svobody na deset až osmnáct let při spáchání trestného činu vraždy dle základní skutkové podstaty obsažené v § 140 odst. 1 tr. zákoníku. Při naplnění skutkové podstaty v odstavci druhém téhož ustanovení je zde trest odnětí svobody na dvanáct až dvacet let. Odnětí svobody na patnáct až dvacet let nebo výjimečný trest je stanoven pro případ spáchání trestného činu vraždy dle odstavce třetího, kdy se jedná například o vraždu těhotné ženy nebo dítěte mladšího patnácti let.¹¹³

6.3.2 Trestání trestného činu zabití

Při spáchání trestného činu zabití je v prvním odstavci § 141 tr. zákoníku stanoven trest odnětí svobody na tři až deset let. Při naplnění skutkové podstaty upravené druhým odstavcem téhož paragrafu je zde trest odnětí svobody na pět až patnáct let.¹¹⁴

---

¹¹¹ TLAPÁK, NAVRÁTILOVÁ, J. In: JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Leges, 2017. ISBN 978-80-7502-236-3. s. 387, 388

¹¹² CHMELÍK, J. In: CHMELÍK, J., NOVOTNÝ, F., STOČESOVÁ, S. *Trestní právo hmotné: obecná část*. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. ISBN 978-80-7380-583-8. s. 197

¹¹³ § 140 trestního zákoníku

¹¹⁴ § 141 trestního zákoníku

6.3.3 Trestný čin vražda novorozeného dítěte matkou

Za spáchání trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou zákon stanoví trest odnětí svobody na tři až osm let.¹¹⁵

6.3.4 Trestný čin usmrcení z nedbalosti

Ustanovení týkající se tohoto trestného činu se skládá ze čtyř odstavců. Při naplnění skutkové podstaty popsané v odstavci prvním § 143 tr. zákoníku je zde možnost uložit trest odnětí svobody až na tři léta nebo trest zákazu činnosti. V druhém odstavci je již přísnější trestní sazba, a to trest odnětí svobody na jeden až šest roků. Třetí odstavec stanovuje trest odnětí svobody na dva až osm let a čtvrtý odstavec stanovuje trest odnětí svobody na tři až deset let.¹¹⁶

6.3.5 Trestný čin účasti na sebevraždě

Naplnění skutkové podstaty obsažené v § 144 odst. 1 tr. zákoníku se trestá odnětím svobody až na tři léta. Odnětím svobody na dvě až osm let bude potrestán ten, kdo naplní skutkovou podstatu, jež je popsána v druhém odstavci výše uvedeného ustanovení. Třetí odstavec pak stanovuje trest odnětí svobody na pět až dvanáct let.¹¹⁷

6.3.6 Závěr

Z výše uvedených trestních sankcí je zřejmé, že při trestání trestných činů proti životu se převážně užívá trestu odnětí svobody. Nejméně přísným trestem je zde zákaz činnosti, který se nabízí jako možnost při spáchání trestného činu usmrcení z nedbalosti dle § 143 odst. 1 tr. zákoníku. Takový trest se nejčastěji ukládá při porušení povinnosti plynoucí pachateli z dopravního předpisu, kdy porušení takového předpisu musí být v přímé souvislosti s nastalým účinkem, tedy smrtí poškozeného. Cíl, který je zamýšlen při stanovení trestu zákazu činnosti, je zabránit pachateli vykonávat tu činnost, jež mu dává možnost spáchat trestné činy určitého druhu. Trest zákazu činnosti může být uložen na dobu jeden

---

¹¹⁵ § 142 trestního zákoníku

¹¹⁶ § 143 trestního zákoníku

¹¹⁷ § 144 trestního zákoníku

až deset let, pokud se pachatel trestného činu dopustil v souvislosti s touto činností.¹¹⁸

Naopak nejpřísnějším trestem z výše uvedených je trest výjimečný. Výjimečným trestem se dle trestního zákoníku rozumí trest odnětí svobody na dvacet až třicet let a zároveň i trest odnětí svobody na doživotí. V minulosti bylo v České republice možno uložit také trest smrti, který byl však v roce 1990 zrušen novelou trestního zákona č. 175/1990 Sb.

Výjimečný trest v podobě trestu odnětí svobody na dvacet až třicet let je možno uložit v případě, že *závažnost zvláště závažného zločinu je velmi vysoká nebo možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena*.¹¹⁹ Trest odnětí svobody na doživotí je možno uložit pouze v taxativně vymezených případech v § 54 odst. 2 tr. z. (zde je obsažen například i trestný čin vraždy dle § 140 odst. 3 tr. z.)

---

¹¹⁸ PÚRY, F. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. ISBN 978-80-7400-428-5. s. 929-946

¹¹⁹ § 54 odst. 2 trestního zákoníku

7 Komparace trestných činů vraždy, zabití a usmrcení z nedbalosti v české a slovenské právní úpravě

7.1 Komparace trestného činu vraždy v české právní úpravě s trestným činem vraždy dle slovenské úpravy

Slovenský zákon č. 300/2005 Z.z., trestný zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále také jako „trestný zákon“), upravuje trestný čin vraždy v § 145, který má shodné znění se zněním § 140 českého trestního zákoníku. V druhém odstavci je upravena kvalifikovaná skutková podstata, tedy spáchání trestného činu vraždy „a) na dvoch osobách, b) závažnejším spôsobom konania c) na chránenej osobe, d) z osobitného motívu alebo e) v úmysle získať majetkový prospěch“. Ve třetím odstavci je pak uvedeno následující: „*Odňatím slobody na dvadsaťpäť rokov alebo trestom odňatia slobody na doživotie sa páchatel potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 a) a už bol za taký čin alebo za trestný čin úkladnej vraždy odsúdený, b) v nebezpečnom zoskupení, alebo c) za krízovej situácie.*“ Spáchání trestného činu vraždy po předchozím uvážení nebo s rozmyslem tak, jak ho známe z českého trestního zákoníku, je upraveno v samostatném ustanovení § 144 a jedná se o trestný čin úkladné vraždy.

Ve slovenské právní úpravě se úkladná vražda v § 144 liší od vraždy v § 145 „vopred uváženu pohnútkou“, kterou Nejvyšší soud SR definoval ve svém rozhodnutí ze dne 29. října 2014 sp. zn. 1 To/9/2014 následovně: „*Pri úkladnej vražde musí úmysel obsahovať vopred uvážení pohnútku, ktorou sa rozumie sformulované rozhodnutie usmrtiť iného, ktoré pretrváva počas dlhšieho časového obdobia pred usmrtením človeka. Aby mohlo ísť o uvážené rozhodnutie, musí byť aspoň čiastočne spracované rozumovou zložkou vôle páchatel'a. Nestačí len emocionálne rozhodnutie.*“¹²⁰ Komentářová literatura však vysvětluje, že pojem delšího časového období je třeba hodnotit vzhledem ke konkrétnímu případu, jelikož se může jednat jak o dobu několika týdnů, tak zároveň i o dobu dokonce i několika minut.

---

¹²⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu SR ze dne 29. října 2014, sp. zn. 1 To/9/2014

Znatelným rozdílem oproti české právní úpravě je tak rozdělení trestného činu vraždy na vraždu (prostou), jež slovenský trestný zákon upravuje v § 144 a na vraždu úkladnou, která je upravena v samostatném ustanovení § 145.

Zároveň nacházíme další rozdíl, a to v § 144 odst. 2 písm. c), kdy je upraven trestný čin vraždy na *chránenej osobe*, jelikož tento pojem v sobě zahrnuje nejen osoby jako je těhotná žena, dítě mladší patnácti let atp., ale zároveň i osobu vyššího věku, odkázanou osobu, nemocnou osobu atp.¹²¹. Je zde tedy širší okruh chráněných osob. Naproti tomu však v české právní úpravě nalezneme v § 140 odst. 3 písm. g) t. z. ustanovení, jež ve slovenské právní úpravě zcela chybí, týkající se trestného činu vraždy spáchané z rasových, náboženských a jiných důvodů.

Dalším rozdílem je pak trestní sazba v případě spáchání trestného činu vraždy, kdy základní skutková podstata v české právní úpravě stanovuje trest odnětí svobody na deset až osmáct let, zatímco slovenská právní úprava stanovuje v prvním odstavci trest odnětí svobody na patnáct až dvacet pět let.

7.2 Komparace trestného činu zabití v české právní úpravě s trestným činem zabití dle slovenské úpravy

Trestný čin zabití obsahuje slovenská právní úprava ve dvou samostatných ustanoveních a to v § 147 trestného zákona „*Kto v úmysle spôsobiť ťažkú ujmu na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na sedem rokov až desať rokov.*“ a § 148 trestného zákona „*Kto v úmysle ublížiť na zdraví inému z nedbanlivosti spôsobí smrť, potrestá sa odňatím slobody na tri roky až osem rokov.*“

Hlavním rozdílem mezi spáchání trestného činu zabití dle § 147 a dle § 148 trestného zákona tedy je, zda pachatel zamýšlel poškozenému způsobit těžkou újmu na zdraví (§ 147) anebo ublížení na zdraví (§ 148). Jedná se o nedbalostní trestný čin, kdy má pachatel v úmyslu způsobit poškozenému buď těžkou újmu na zdraví nebo ublížení na zdraví, ale nedbalostně (tedy pachatel

---

¹²¹ ŠANTA, J. In: ČENTÉŠ, J., a kol. *Veľký komentár 4. aktualizované vydanie*. Bratislava : Eurokodex, 2018. ISBN 978-80-8155-076-8, s. 279

nechtěl, či vůbec nevěděl, že takový následek může nastat, ale vzhledem k okolnostem a jeho osobním poměrům to vědět měl a mohl) tak způsobí smrt poškozeného. Oproti české právní úpravě je zde naprosto zásadní rozdíl v základní skutkové podstatě, kdy § 141 odst. 1 t. z. říká, že o trestný čin zabití se jedná ve chvíli, kdy pachatel *jiného úmyslně usmrtí v silném rozrušení ze strachu, úleku, zmatku nebo jiného omluvitelného hnutí mysli anebo v důsledku předchozího zavrženíhodného jednání poškozeného*. Jedná se tedy o obsahově zcela jiný trestný čin ve srovnání se slovenskou právní úpravou.

Příkladem trestného činu zabití dle české právní úpravy může být situace, kdy dlouhodobě týraná žena úmyslně způsobila smrt svého manžela tím, že mu podala otrávené jídlo. Čin ženy byl přímým důsledkem dlouhodobého týrání ze strany manžela (poškozeného), jehož jednání bylo mimořádně zlé a zavrženíhodné.¹²² Oproti tomu příkladem trestného činu zabití dle slovenské právní úpravy, § 147 odst. 1 trestného zákona, je dle judikatury situace kdy *„obžalovaní v neskorých večerných hodinách v B. na ľavej strane od parkoviska, v listnatom poraste po predchádzajúcej vzájomnej dohode zbili poškodeného tak, že ho kopali nohami, s použitím drevených palíc, konárov a kameňov ho bili do oblasti hlavy, ramien a trupu, čím mu spôsobili zranenia, a to zlomeniny rebier vľavo, trhlinu ľavej obličky a krvný výron v oblasti jej puzdra, podliatiny a odreniny ľavého ramena, oboch predlaktí a chrbtov rúk, podliatin pravého kolena, krvný výron ľavého oka, trieštivú zlomeninu nosových kostí, jarmových komôr mozgu s ťažkým opuchom mozgu, pričom zranenia v oblasti hlavy a tváre bezprostredne viedli k smrti poškodeného, pretože došlo k zlyhaniu životne dôležitých funkcií mozgu.“*¹²³

---

¹²² DOLENSKÝ, A. In: ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016. ISBN 978-80-7552-358-7 s. 557

¹²³ Usnesení Nejvyššího soudu Slovenskej republiky ze dne 21. května 2009, sp. zn. 5 Tdo 17/2009

7.3 Komparace trestného činu usmrcení z nedbalosti v české právní úpravě s trestným činem usmrcení dle slovenské úpravy

Slovenský trestný zákon upravuje trestný čin *usmrtenie* v § 149, který je rozdělen do pěti odstavců, přičemž základní skutková podstata se shoduje se skutkovou podstatou trestného činu usmrcení z nedbalosti dle § 143 tr. z.

V dalším odstavci se však slovenská právní úprava od té české liší, jelikož zní následovně: „*Odňatím slobody na dva roky až päť rokov sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 závažnejším spôsobom konania (písm.a), alebo na chárnenej osobe (písm.b)*“.¹²⁴ Je zde tedy rozdíl jak v trestní sazbě, tak okolnostech, které podmiňují použití vyšší trestní sazby oproti odstavci prvnímu.

V druhém odstavci se pak opět setkáváme s podmínkou hrubého porušení předpisů týkající se bezpečnosti práce, dopravy či předpisy hygienické, ale zároveň zde musí být splněna podmínka způsobení smrtelného následku u dvou či více osob.

Třetí odstavec pak upravuje spáchání trestného činu *usmrtenie*, pokud pachatel spáchal čin v souvislosti se svým povoláním, funkcí, postavením nebo zaměstnáním či jako řidič vozidla „*spôsobí v stave vylučujúcom spôsobilosť vykonávať takú činnosť, ktorý si privodil vplyvom návykovej látky, inému z nedbanlivosti smrť.*“¹²⁵ Trestní sazba je zde stejná jako v odstavci druhém. Odnětím svobody na sedm až dvanáct let bude pak potrestán pachatel, který způsobí činem upraveným v odstavci čtvrtém smrt dvou nebo více osob.

Vyskytuje se zde tedy mnoho rozdílů oproti české právní úpravě a minimálně dvou si lze povšimnout již na první pohled. Hned prvním rozdílem oproti české právní úpravě je skutečnost, že slovenská právní úprava nenazývá tento trestný čin jako „*usmrtenie z nedbanlivosti*“, jak bychom mohli očekávat, ale pouze jako „*usmrtenie*“.

Daný trestný čin je upraven v § 149 trestného zákona, kdy je toto ustanovení rozděleno do pěti odstavců. Zde je tedy další rozdíl oproti české právní úpravě, kdy trestný čin usmrcení z nedbalosti je upraven v § 143 t. z. do čtyř

¹²⁴ § 149 odst. 2 trestného zákona

¹²⁵ § 149 odst. 3 trestného zákona

odstavců. Ve slovenské právní úpravě nalezneme v § 149 odst. 2 trestného zákona ustanovení, jež v české právní úpravě, týkající se trestného činu usmrcení z nedbalost, zcela chybí. Jedná se o ustanovení upravující spáchání výše zmíněného činu buď závažnějším způsobem konání nebo na chráněné osobě. Dle komentářové literatury se o závažnější způsob konání jedná ve chvíli, kdy je trestný čin spáchán se zbraní, surovým nebo trýznivým způsobem (tj. vysoká míra brutality přesahující hranici obvyklého násilí použitého vůči živé osobě), na více osobách (čímž se rozumí nejméně tři osoby), organizovanou skupinou, lstí atp.¹²⁶ Chráněnou osobou se pak rozumí dítě, těhotná žena, blízká osoba, osoba vyššího věku (tj. osoba starší šedesáti let), osoba požívající ochranu dle mezinárodního práva, bezbranná osoba (tj. osoba u níž se vyskytuje některá z okolností jako je velmi nízký nebo naopak velmi vysoký věk, špatný zdravotní stav či okolnosti na straně pachatele, v jejichž důsledku tato osoba neměla šanci se účinně bránit útoku), svědek, znalec atp.¹²⁷

Co se týče možného trestu, tak slovenská právní úprava umožňuje uložit trest odnětí svobody až na dvanáct let, a to pokud pachatel z nedbalosti způsobí smrt nejméně dvou osob v souvislosti se svým zaměstnáním, povoláním, postavením, funkcí anebo jako řidič dopravního prostředku.

7.4 Komparace trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou v české právní úpravě a trestného činu novonarodeného dieťaťa dle slovenské právní úpravy

Trestný čin vraždy novorozeného dítěte matkou dle § 142 t.z. a trestný čin vraždy novonarodeného dieťaťa matkou dle § 146 trestného zákona se od sebe odlišují prakticky pouze v tom, že česká právní úprava stanovuje za takový trestný čin trest odnětí svobody na tři až osm let, zatímco slovenská právní úprava používá o něco přísnější postih, tedy trest odnětí svobody na čtyři až osm let. V obou případech se jedná o privilegovanou skutkovou podstatu ke skutkové

---

¹²⁶ ŽILINKA, M. In: ČENTĚŠ, J., a kol. *Velký komentár 4. aktualizované vydanie*. Bratislava : Eurokodex, 2018. ISBN 978-80-8155-076-8, s. 297-299

¹²⁷ ŠANTA, J. In: ČENTĚŠ, J., a kol. *Velký komentár 4. aktualizované vydanie*. Bratislava : Eurokodex, 2018. ISBN 978-80-8155-076-8, s. 276-279

podstatě trestného činu vraždy, jelikož je zde jistá okolnost, která zapříčiňuje mírnější postih. Touto okolností je zde rozrušení způsobené porodem. Tento pojem je blíže vysvětlen v podkapitole 3.3.1.

7.5 Komparace trestného činu účasti na sebevraždě v české právní úpravě a trestného činu účasti na samovraždě dle slovenské právní úpravy

Trestný čin „účasť na samovraždě“ je slovenským trestným zákonem upraven v § 154, kdy první odstavec zní takřka stejně jako ustanovení § 144 odst. 1 t. z., a to s tím rozdílem, že dle slovenské právní úpravy je trestem za tento trestný čin odnětí svobody na šest měsíců až tři roky, zatímco dle české právní úpravy je zde trest odnětí svobody „...až na tři léta“. Mnohem znatelnější rozdíl však nacházíme v odstavci druhém slovenské právní úpravy, který zní následovně „*Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel' potrestá, ak čin uvedený v odseku 1 a) spácha závažnejším spôsobom konania, b) na chránenej osobe, alebo c) z osobitného motívu*“. Oproti české právní úpravě je zde daleko širší okruh osob, kterých se toto ustanovení týká, jelikož jak již bylo uvedeno výše, pod pojmem *chránená osoba* rozumíme dle § 139 trestného zákony osoby jako je například blízká osoba (tj. osoby příbuzné v řadě přímé, sourozenci, manžel, osvojitel a další¹²⁸), osoba vyššího věku, svědek, znalec atp. Pojmem *osobitý motív*, pak dle § 140 trestného zákona rozumíme spáchání trestného činu na objednávku, z pomsty, se sexuálním motivem, v úmyslu ulehčit jiný trestný čin atp. Pojem *závažnejší spôsob konania* byl rovněž osvětlen výše. Pouze pro připomenutí, jedná se dle § 138 trestního zákona o spáchání trestného činu surovým či trýznivým způsobem, se zbraní, lstí atp.

---

¹²⁸ ŠANTA, J. In: ČENTĚŠ, J., a kol. *Veľký komentár 4. aktualizované vydanie*. Bratislava : Eurokodex, 2018. ISBN 978-80-8155-076-8, s. 250

Závěr

Cílem práce bylo přiblížit téma násilné kriminality, zejména pak trestných činů proti životu. Ve své práci jsem se zabývala obecnou charakteristikou násilné trestné činnosti jak z pohledu trestního práva, tak z pohledu kriminalistiky. Rovněž jsem uvedla statistiky Policie České republiky věnující se páchání a objasněnosti trestného činu vraždy v roce 2009 a v roce 2018 za účelem srovnání a doložení skutečnosti, že násilná trestná činnost na našem území klesá.

Dále jsem se věnovala otázce trestných činů proti životu, kdy jsem podrobně popsala platnou právní úpravu, související otázky jednotlivých trestných činů a zmínila jsem i příklady z rozhodovací praxe soudů. Ve své práci jsem dospěla k závěru, že by jistě bylo vhodné zpřísnit trestní sazbu za spáchání trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou z toho důvodu, že žena, jež se ocitne v situaci, kdy je její těhotenství neplánované a nechtěné, má velmi mnoho možností, jak tuto svou situaci vyřešit, aniž by muselo dojít ke smrti novorozence.

Práce obsahuje i exkurs věnující se tématu eutanázie, jelikož se domnívám, že dané téma úzce souvisí s trestným činem zabití, a rovněž se jedná o téma velmi kontroverzní, ohledně něhož neplatí společensky univerzální konsenzus.

V poslední kapitole jsem se zabývala komparací české a slovenské právní úpravy, kdy mám za to, že slovenská právní úprava by si v jistých ohledech mohla vzít příklad z té české, neboť se domnívám, že například dělení trestného činu vraždy do dvou ustanovení, a sice na vraždu prostou a vraždu úkladnou, tj. vraždu s rozmyslem či po předchozím uvážení, není zapotřebí, ale je spíše nadbytečné.

Seznam literatury

BROVINS, J. M., OEHMKE, T. H. *Vražda, nebo milosrdenství?: Dr. Smrt.* Praha : Brána, 1996. 182 s. ISBN 80-85946-45-9.

ČENTÉŠ, J., a kol. *Trestný zákon: velký komentár.* 4. aktualizované vydanie. Bratislava : Eurokodex, 2018. 1008 s. ISBN 978-80-8155-076-8.

DRAŠTÍK, A., FREMR, R., DURDÍK, T., RŮŽIČKA, M., SOTOLÁŘ, A. a kol. *Trestní zákoník: komentář.* Praha : Wolters Kluwer, 2015. dostupné na www.noveaspi.cz

HENDRYCH, D. a kol. *Právnícký slovník.* 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. dostupné na www.beck-online.cz

CHMELÍK, J., NOVOTNÝ, F., STOČESOVÁ, S. *Trestní právo hmotné: obecná část.* Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 312 s. ISBN 978-80-7380-583-8.

JELÍNEK, J. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část.* 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha : Leges, 2017. 976 s. ISBN 978-80-7502-236-3.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část.* 7. vydání. Praha : Leges, 2019. 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3.

JELÍNEK, J. a kol.: *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou,* 7. vydání. Praha : Leges, 2017. 1321 s. ISBN 978-80-7502-230-1.

JÍLOVEC, M. *Násilná kriminalita.* Trestněprávní revue 5/2016, s. 122 an.

KONRÁD, Z., PORADA, V., STRAUS, J., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. 1. vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. 414 s. ISBN 978-80-7380-547-0.

KRATOCHVÍL, V. a kol. *Trestní právo hmotné: obecná část*. 2. vydání. Praha : C.H. Beck, 2012. 921 s. ISBN 978-80-7179-082-2.

KUČA, R., JAHNSOVÁ, A. *Právní aspekty euthanasie*. Právní rozhledy 7/1997. s. 356 an.

KUČERA, J. *Naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu vraždy novorozeného dítěte matkou*. Trestněprávní revue č. 5/2003. s. 139 an.

KUCHTA, J., VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 3. vydání. Praha : C. H. Beck, 2019. 585 s. ISBN 978-80-7400-732-3.

MAŘÁDEK, D. *Nepřímý úmysl, vědomá nedbalost a jiné kritické momenty zavinění podle trestního zákoníku*. Trestněprávní revue 9/2016, s. 207 an.

MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přepracované a doplněné vydání. Praha : C. H. Beck, 2004. 606 s. ISBN 80-7179-878-9.

PORADA, V. a kol. *Kriminalistika: technické, forenzní a kybernetické aspekty*. 2. aktualizované a rozšířené vydání. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2019. 1205 s. ISBN 978-80-7380-741-2.

STAŇKOVÁ, L., ŠČERBA, F., VICHLENDÁ, M. *Násilná kriminalita*. 1. vydání. Praha : Leges, 2014. 264 s. ISBN 978-80-7502-069-7.

ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8., přepracované vydání. Praha : Wolters Kluwer, 2016. 1050 s. ISBN 978-80-7552-358-7.

ŠÁMAL, P. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2012. 3632 s. ISBN 978-80-7400-428-5.

ŠPINKOVÁ, M., ŠPINKA, Š. *Euthanasie: víme, o čem mluvíme?*. Praha : Cesta domů, 2006. 42 s. ISBN 80-239-8592-2.

VIRT, G. *Žít až do konce: etika umírání, smrti a eutanazie*. Praha : Vyšehrad, 2000. 95 s. ISBN 80-7021-330-2.

Summary

This diploma thesis deals with the criminal law aspects and the forensic aspects of a violent crime while focusing especially on the crimes against life.

The thesis is divided into seven parts. The first two parts characterize a concept of the violent crime from the perspective of the criminal law and from the perspective of the criminalistics.

The other parts then deal with the crimes against life while the valid and effective legal regulation is being described, the judicial examples are being discussed and also other questions coming from these crimes are being pointed out.

The last part of the thesis presents a brief comparison with the legal regulation of the crimes against life in the Slovak Republic.

The sources used in the thesis are valid and effective legal regulations of the Czech Republic and the Slovak Republic, the specialised literature and the judicial practice.